

Bogusław Przepióra

„Jak się godo koło Biyca”

*Słownik gwary Rożnowic (dawniej
Rożembarku), przysiółka Babiniec*

Rożnowice – Folsz 2022

Prof. dr hab. Halina Karas
Instytut Języka Polskiego
Uniwersytet Warszawski
e-mail: h.a.karas@uw.edu.pl

Słowo od redaktora naukowego

O Autorze

[zdjęcie autora] Autor słownika – Pan Bogusław Przepióra to twórca ludowy związany z ziemią biecką. Urodził się w 1967 r. Jego wieś rodzinna to Rożnowice (dawniej Rozembark), przysiółek Babiniec. Rożnowice są dużą wsią, więc informacja o przysiółku jest istotna. W Rożnowicach ukończył szkołę podstawową, a w pobliskim Bieczu – szkołę zawodową. W wieku 30 lat ciężko zachorował i obecnie ponad 11 lat przebywa w Domu Pomocy Społecznej w Foluszu w powiecie jasielskim.

Jak sam podkreśla, mając dużo czasu, pilnie go wykorzystuje, pisząc i malując. Pan Bogusław Przepióra jest bowiem człowiekiem bardzo utalentowanym. Interesuje się swoim regionem, jego mową (gwarą), kulturą, jego dziejami i współczesnością. Opublikował część swoich wierszy i opowieści gwarą. Na druk czeka tomik zatytułowany *Łopowieści i wiersze* napisany rodzimą gwarą. Pan Przepióra tak ujmuje znaczenie mowy i tradycji wyniesionych z domu, przekazywanych młodszemu pokoleniu przez rodziców i dziadków: *Co ucy historia, jes młoze i wozne, ale co ucom łopowieści dziadków, somsiadow, łojcow, jes woźniyjse. Chce tu zapisać te historyje, ktore ym usłysol w chołpie, w Rożymbarku, na Babiycju. Łopisuje to naszym jynzykiym, tym co sie godało w chołpie, a kiejsik i w całych Rożnowicach.* Doceniając potrzebę dobrego opanowania języka ogólnopolskiego (*Ale trza umieć godać pło swłojymu, jak i potoczną czy literacką polszczyzną pło płołsku*), jednocześnie podkreśla wagę języka domu rodzinnego (*Casy sie zmiyniajom, ludzie jeżdżom pło świecie, ale co sie cłowiek naucol w chołpie, łostaje.*).

Pan Bogusław Przepióra gwary uczył się przede wszystkim od dziadków, bo rodzice pracowali w polu. Dlatego też zna gwarę w postaci dawniejszej niż jego rówieśnicy. A że bardzo go gwara, mowa rodzinna interesuje, to też zbiera wszystkie wiadomości o niej, stara

się dociec znaczeń słów gwarowych, jak najlepiej je opisać. Interesuje go ich pochodzenie, ich rozpowszechnienie, zasięg i zakres użycia. Wszystko to widać w opracowanym słowniku, o którym piszę poniżej.

O słowniku

Słownik Bogusława Przepióry pochodzącego z Rożnowic koło Biecz (dawniej Rozembark), z przysiółka Babiniec, jest wartościowym, ciekawym opracowaniem gwary tych okolic. Pisany z potrzeby serca odzwierciedla znakomitą znajomość rodzimej gwary Autora, pokazuje jej umiłowanie przez Niego i rozumienie znaczenia jej dokumentacji. To opracowanie amatorskie, ale w pełni wiarygodne. Przygotowując je do publikacji na stronie *Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe*, zachowałam charakter słownika, nadany mu przez Autora starając się jak najmniej ingerować zarówno w sposób opracowania, jak i w jego układ. Poprawki objęły wyłącznie usterki w układzie alfabetycznym, niekiedy postać hasłową wyrazów (zwłaszcza czasowników, np. w haśle *być* zebrano formy osobowe w słowniku podawane pierwotnie osobno), rzadko ich pisownię czy definicje (jedynie w koniecznych wypadkach). Dzięki temu słownik w pełni odzwierciedla świadomość językową Autora i jego warsztat badawczy.

Opracowanie zawiera ok. 2,5 tys. wyrazów, głównie o charakterze dyferencyjnym, to jest takie, które różnią się od polszczyzny ogólnej. Rzadziej pojawiają się wyrazy wspólne z językiem ogólnopolskim, odmienne jedynie w warstwie fonetycznej, to jest różniące się wymową (cechami fonetycznymi systemowymi). Sporo znajduje się tu różnych zwrotów i wyrażeń, np. *bez płomyślunku* – bezmyślnie; *być ze świata* – być kimś obcym; *chycić na grzbiet* – dostać lanie po plecach; *cielicka z biołom głowom* – najbardziej ceniona młoda krowa rasy Simentaler; *cosik mi sie przypelentało* – zachorowałem na coś; ilustrujące też tok żywej mowy.

W słowniku obecne są również nazwy własne związane ze stronami rodzinnymi Autora, zwłaszcza nazwy wsi, nazwy przysiółków, dróg, pól, a więc nazwy miejscowe i terenowe. Zwykle towarzyszą im krótkie opowiadania w gwarze o danej nazwie, jej pochodzeniu według tradycji ludowej. Jest to arcyciekawy materiał do badań. Oprócz nich w słowniku – nieco rzadziej – występują nazwy osobowe, np. nazwy mieszkańców konkretnej wsi czy przysiółka, np. wyrymbianka ‘mieszkanka Wyrębów – przysiółka Rożnowic’, imiona, por. np. Błogduś – Bogdan, imiona duchów (z wierzeń ludowych), diabłów, czarownic, np. Błoruta, Błogina.

Słownik ma układ alfabetyczny. Hasła w słowniku mają prostą budowę, składają się z wyrazu hasłowego i definicji, tj. opisu jego znaczenia. Rzadko pojawiają się wypowiedzi gwarowe, zasadniczo przy nazwach własnych. Zapis wyrazów gwarowych uwzględnia ich wymowę, a więc również i systemowe cechy fonetyczne, typu mazurzenie, labializacja, rozłożona i wąska wymowa samogłosek nosowych, silne ścieśnienia samogłosek, uproszczenia grup spółgłoskowych, np. *biycanka* – mieszkanka Biecza (bieczanka); *blojsko* – część stodoły, *chłoroś* – choroba, *do łostatka* – do końca, *duksy* – dłuższy, *cześnia* – czereśnia, *gymba* – twarz. Zachowany został też znak wprowadzony przez Autora na *o* ścieśnione (tj. *o* pochylone, kontynuaty dawnego *o* długiego, albo *o* ścieśnione powstałe w wyniku oddziaływania spółgłosek półotwartych), stosowany zresztą przez Niego tylko w niektórych pozycjach, nie wszędzie, gdzie ono występuje, por. *brög*, *descõlka*, *drõga*, *lisõwka* = bróg, deszczułka, droga, lisówka (kurka, grzyb).

Z pewnością słownik Pana Bogusława Przepióry jest cenną pozycją dla polskich dialektologów i wszystkich miłośników gwary, szczególnie dla mieszkańców rodzinnej wsi Autora i pobliskich miejscowości. Gwara Pogórza zanika, a więc każde opracowanie dokumentujące jej stan, jest istotne. Słownik ilustruje gwarę sprzed lat, obecnie coraz rzadziej używaną, ale ciągle jeszcze obecną nie tylko w pamięci najstarszych mieszkańców.

Jako językoznawca-dialektolog i zarazem rodaczka Autora słownika (pochodzę z pobliskiej wsi Bugaj, jeszcze do połowy XIX wieku będącego przysiółkiem Rozembarku, dzisiejszych Rożnowic, sama jestem też autorką pracy o gwarze Bugaja, w tym jej słownika) polecam ten słownik Państwa uwadze.

Halina Karaś

Wstęp

Napisałem ten słownik, by młodemu pokoleniu przypomnieć naszą gwarę, odświeżyć jej znajomość, a czasami zapoznać go z „nasym godaniem”. Słownik ten zawiera najważniejsze słowa gwarowe z Rożnowic, które tam można usłyszeć.

Pisałem to z głowy, nie posiłkując się podobnymi opracowaniami innych autorów. Gdyby tak było, słówek znalazłoby się zapewne więcej, ale nie o liczbę tu chodzi. Po prostu, co sobie przypomniałem, to zapisałem, jednak nie sposób tak o! wszystkiego sobie przypomnieć.

Mam nadzieję, że spotkasz tu ciekawe słowa, których nie znasz. Być może, w ten sposób zainteresuję Cię naszą piękną gwarą.

Słownik poprzedziłem kilkoma wierszami napisanymi przeze mnie w gwarze, by pokazać, że gwarą można nie tylko mówić, lecz i pisać.

Uwagi od autora:

Jestem amatorem, do zapisu fonetycznego używałem polskiego alfabetu

Tak zwane długie „o” zapisywane fonetycznie jako „ũ”, zapisywałem w tekście jako „ö”.

Bogusław Przepióra

Nase rozymbarskie godanie

Tutok

Folusz 02.03.2015 r.

To tutok, to tutok
młozes sie dowiedzieć
Co kiedy i gdzie
wypodo Ci pedzieć

B. P.

Cytom

Folusz 02.03.2015 r.

Cytom i pise
i uwazom na nie
Coraz bardzi mnie wciongo
płolskie gwarom godanie

B. P.

Naso gadka

Folusz 29.12. 2015 r.

Skond sie wziyla piykno
 naso gadka
 W kołysce nos ucyła godać
 naso matka

W chołpie naucone piykne
 pòlskie słowa
 Trza je zachłowywać to jes
 naso młowa

Chłóć los nos rzucił w różne
 świata strony
 Ło nasy Łojczyźnie zawdy
 pamiyntomy

B.P.

Wysuchane

Folusz 02.03.2015 r.

Wysuchane w kołysce
 nase pòlskie godanie
 Niech dło innych przecie
 tutok zawdy łostanie

B. P.

Kiedy

Folusz 02.03.2015 r.

Kiedy casu troche miółym
 pore słowek napisołym
 Cas ucieko cas sie zmienio
 pamiyntejcie ło kłorzyniach
 Zeby kiedy nos nie stanie
 było słyhać to godanie
 B.P.

Łojczyzna

Folusz 26.03.2015 r.

Naso mało łojczyzna
 do ni musis sie przyznać
 Młoze ucys łod nowa
 zapomniane te słowa

B.P.

Słowniczek

A

ablo – albo
a haj – a tam
a no – tak jest
a widzis – a widzisz
aa! – a tam
ale jazda – coś fajnego, ale fajnie
ancyjos – łobuz, ananas
ancykrys – wulg. zły człowiek
ancymon – drań, urwis
anglory – zwierzęta o długiej sierści
ani krzty – nic, ani trochę
ani mru mru – cicho, cicho zachowaj tajemnicę
ani rus! – karcąco – nie ruszaj
aprykanka – perliczka
as – dwa słupy wysokiego napięcia połączone u góry (u nas na Babińcu, transformator).

B

baba – chłop – kobieta z przewagą cech męskich
babcyskło – stara kobieta
babina – z politowaniem o kobiecie
Babio glora – część Babińca na starych mapach, które zachował Pan Czyżyk z Nagórza. Ta nazwa jest używana i zapisana oznaczająca część Babińca obok „Rzepiyjskiegło głościjca”
babijcanka – mieszkanka Babińca
babijcok - mieszkaniec Babińca przysiółka Rożnowic
Babiyniec – Przysiółek Rożnowic w płn.-zach części wsi zaczyna się od „Doranowki” na wschodzie, po granicę z Sitnicą i Rzepiennikiem na zachodzie, od północy granicą jest Piekelnica i Grubka. Od południa granica idzie potokiem pod Rozymbarskim dziełem. Nazwa „Babiyniec” Niziołka miały swój zomek śtyry baby prowadziły życie rozpustne”
babka – babcia
babski comber – impreza kobiet, często w tłusty czwartek
babskie godanie – mówienie na darmo, bez sensu
baciar – kawaler
baciarka – chodzenie do panien (kawalerka)
bacior – rodzaj bata służący do zaganiania gęsi, kaczek, kur
bagniynta – wiklina z kotkami
bajdurzyć – opowiadać, snuć opowieści
bajka – bańka na mleko
bajoro – jeziorko z wodą, bagnisko
bajtel – małe dziecko (chłopak)

bajzel – bałagan
bakon – tytoń
balabajda – omdlały człowiek, bez władzy ciała
balaski – balustrada w kościele
balijo – blaszane naczynie do kąpania
bambuch – 1. duży brzuch, 2. pogardliwie o czarnoskórym Afrykaninie
bania – dynia
bania los – gniazdo os
baniok – duży garnek
baranica – czapka z owczej skóry z sierścią na wierzch
barć – pasieka
bardzi – bardziej
barłóg – bałagan, nieporządek, brudne miejsce
bartnik – pszczelarz
barz – bardzo
basior – samiec wilka, kojarzony z dużym brzuchem
bazia – pieszczotliwie o baranie
bazie – kotki na wierzbie
baż, baż ! – wołanie na owce, jagnięta
bebech – duży brzuch
beblać – rozpowiadać komuś coś
bebelok – osoba o kanciastej i nieproporcjonalnej budowie ciała
becać – 1. beczeć, 2. płakać
bednorz – rzemieślnik robiący becuki
Beduiny – w gwarze rożnowickiej oznacza osoby zacofane, stroniące od ludzi
bejdok – nieudacznik, niedorobiony
beksa lala – dziecko płaksa
Belno – dzielnica Bieczna
belyndać – kołysać
berbeć – pieszczotliwie o małym dziecku
berberycho – osoba niechlujna i gruba
berberyjo – zamęt na świecie, rewolucja
beretka – beret męski
bes – bez, roślina sadzona przy domach o pięknych fioletowych kwiatach i o pięknym zapachu
beścić – łajać
bez co – przez to
bez głowy – bez zastanowienia
bez ustanku – bez przerwy
bez łobrachunku – bez liczenia
bez płomyślunku – bezmyślnie
biba – impreza alkoholowa
bicykiel – rower
bicykło – część bata drewniana lub metalowa, do której przytwierdzony jest rzemień bata
bić się – okazywać popęd (o klaczy)
bić się z myślami – rozmyślać
bić świnie – organizować świnobicie
Bies – diabeł mieszkający w Beskidach („na Rusinach”)
bijok – część cepa (uderzająca)
biмбаć se – nie przykładać wagi do czegoś, lekceważyć coś
bimber – robiona samodzielnie wódka

binarowianka – mieszkanka Binarowej

binarowiok – mieszkaniec Binarowej

Binarowo – Binarowa duża wieś między Raclawicami a Bieczem. Przez wieś biegnie stara droga, kiedyś do Trzcinicy i do Biecza. Według mojej babci Bronisławy, z domu Gogola, a ona to wiedziała od swojej babci, na Binarową mówiono Binenhaw. „Binenhaw to dokładnie znaczy, haw jes wielgo wieś miodym płynonco”. Babka mówili, że dawniej tak mówiono na Binarową, a nazwę zmieniono „niedawno”.

Binarowski dziół – wzniesienie na południe od Binarowej, którym biegnie droga Biecz – Raclawice, niegdyś część „Traktu królewskiego” Biecz – Kraków

bindeloki – okrągłe przedmioty itp. 1. bindeloki – na ziemniakach, 2. bindelok przy czapce – pompon

bioltkło – białko jajka

bitka – bijatyka

bitnik – osoba lubiąca brać udział w bijatyce, chuligan

biolo sala – pokój sypialny

Biyc – bardzo stare miasto nad rzeką Ropą. Jego wiek można porównać np. z Krakowem czy sąsiednią Trzcinicą. W średniowieczu było ogrodzone murem dookoła. Według legendy nazwa pochodzi od zbója Becza. Według przekazów starych ludzi to miejsce, gdzie była siedziba Bejka. Bejk, to w dawnym języku znaczy wódarz.

biycanka – mieszkanka Biecza

biyccy Żydzi – diaspora żydowska przed wojną zamieszkująca Biecz. „Przed wójnom w samym Biycu żyło poł tysinca Żydów, to ik późni Niymcy wymłordowali, co łostało wywiźli do łobłozu, ino poru sie uratowało”. Opowieści dziadka Stanisława Przepióry

biycok – mieszkaniec Biecza

biylić cholpe – malować dom wapnem

bisermanić cas – marnować czas

bizdrygoń – małe dziecko urwis

blacha – płyta kuchenna

blasanka – naczynie blaszane z uchem do odmierzania zboża o pojemności jednego „gõrca” – 4 „kworty”

blaska – lemiesz przy skrzydle pługa konnego

blasok – garnek z blachy

Blich- część Biecza: „na Blichu downi biycoki bielili płotno”

blinda – światło lampy przy motocyklu lub rowerze

blizy – bliżej

blodej ta blodej ! – oj niedobrze się dzieje, niedobrze !

bluska – marynarka męska

blobrok – pieśczołliwie o dziecku

blocyć się – krzywo patrzeć

Błogduś – Bogdan

Błoguś – Boguś – Bogusław

blojsko – część stodoły

blorek – świderek

blorgłować – brać na kredyt

blormaszyna – wiertarka mechaniczna

blorować – wiercić

blorowki – czarne jagody

blorsuch - borsuk

Bloruta – imię ludowego diabła: „diaból, co strąśnie blorucy, jak go przypiekają w piekle”; blorucy znaczy ryczy

błosco – boso

bobka – kowadelko do klepania kosy

bogdanka – wybranka

Bogina – imię czarownicy mieszkającej na bagnach: „na bagnak siedziały Błoginy, starse baby zwłodzone młodych chłopokłow to światelkami, to płacym dziecka...”. Opowieści starych ludzi.

bojcora – plotkarka

bojcyć – plotkować

bojka – mało znacząca sprawa

bomblol – wgłębienie na potoku

bonty – spinki łączące krokwie u góry w dachu (żerdzie)

brać na jynzyki – obgadywać

brać sie za co – zabierać się do czegoś

brać studnie – kopać studnię

brandura – w dawnej kuchni piekarnik

brecha – łapka, łom

breweryjo – kłótnia

brög – zadaszony budynek na słupach bez ścian na słomę, siano, snopy itp.

broździć – przeszkadzać

brus – okrągły kamień napędzany korbą służący do ostrzenia narzędzi

brytwanna – blacha do pieczenia chleba lub ciasta

brzdynkać – robić hałas

brzoska – brzoza

brzost – gatunek twardego drzewa – Wiąz górski

brzostynek – obrączka na głowie koła

brzydok – brzydki człowiek

buba – do dziecka – zdrob. krowa

bucek – młody buk

buchnonć – ukraść

bucok – kij do bicia

Bugaj – Bugaj, do niedawna przysiółek Rożnowic. Nazwa oznacza święty gaj, a jak mówiła mi moja matka Genowefa Przepióra, z domu Laszkiewicz: „Bugaj znacy, ze boł tam śwynty gaj”.

bugajanka – mieszkanka Bugaja

bugajok – mieszkaniec Bugaja

bujać – okłamywać

bujok – silny umięśniony mężczyzna

buksiok – rosyjski zegarek, kiepski

bukso – łożysko żeliwne cierne w głowie koła wozu żeleźniaka

buldok – tak dawniej nazywano ciągnik rolniczy

burda – bijatyka

burdać – rozwalać coś, robić nieporządek

Burka – 1. imię nadawane kłaczki maści burej, 2. codzienny ubiór kobiet; rodzaj spódnicy

buszować – myszkować bez pardonu

bycek – buhaj (samiec krowy)

być: bede – będę, bedzies – będziesz; bedzie – będzie, bedziymy – będziemy, bedziycie – będziecie, bedom – będą; bedzies widzioł – zobaczysz

być na umarcu – stan przed śmiercią, agonia

być przy nadziei – być w ciąży

być przy włojsku – służyć w wojsku

być ze świata – być kimś obcym
bydlynta w stajni – krowy w oborze
byncwoł – dureń
bystro – stromo
bzik - wariactwo, głupota
bzyk – 1. brzęczący owad podobny do osy, 2. do dziecka: „coś się zepsuło”
bździć – puszczać gazy
bździogwa – obraźliwie o młodej, niedojrzałej kobiecie

C

cacany – zdrob do dziecka – ładny, grzeczny
calizna – nie uprawiana ziemia
całki – całkiem
całuski – okrągłe słodkie, piernikowe ciastka odpustowe
cap – 1. samiec kozy 2. idiota
carnuska – przyprawa do chleba
carownica – brzydka kobieta trudniąca się czarami lub rzucająca uroki
casym – czasami
cebrzyk – drewniane naczynie na wodę, rodzaj bali
cegło? – dlaczego ?
cegłosik – z jakiegoś powodu
celta – plandeka
cepiskło – dłuższa część cepa
cepok – rodzaj scyzoryka bez sprężyny
cepy – ręczny sprzęt do młócenia
cerwłony – czerwony
chabanina – mięso gorszej jakości
chabazie – zarośla, krzaki
chabeta – chuda klacz
chadziaj – tęgi gospodarz
chaina – jedlina
chapać – 1. gromadzić, 2 . jeść łąpczywie
charaśle – krzaki, krzewy, zarośla
chichłotać – śmiać się
chipki – zgrabny
chlapa – deszczowa pogoda lub roztopy
chlasnonć – uderzyć z otwartej ręki
chlastać – oblewać przyskać cieczą, np. wodą, gnojowicą
Chlastoj – część Sitnicy w kierunku północnym od gościńca na początku Sitnicy. „Na chlastoju paśli ludzie krowy, chlastały barz łogłonami...”
chliptać – pić
chlusnonć – oblać kogoś
chlywek – pomieszczenie dla świń, chlewik
chłójjak – różnie
chłójjaki – różny (taki i owaki)
chłody mieć – mieć znajomości
chłodzić – studzić

chłodzić na kawalyrke – chodzić do dziewczyny
chłodzić pło dziadach – chodzić po domach i żebrać
chłodzić pło kłolyndzie – kolędować
chłodzić za pugim – orać
chłodzić – chodzić (chłodzimy – chodzimy; chłódź no tu – chodź tutaj)
chłojco – coś
chłojdzie – gdziekolwiek, tu i tam
chłolewioki – buty gumowe z cholewami
chłop światowy – mądry mężczyzna
chłoroś – choroba
chłować gadzine – hodować zwierzęta
„chłowejcie sie” – zostańcie z Bogiem, niech się wam darzy
chmiyl – dziki chmiel, roślina pnąca, która rośnie na podmokłych terenach, często koło olch
chochōl – 1. snop zboża na szczycie kopy, 2. rozczochrane włosy
cholpa – dom
chołtać sie – ocierać się
chorkać – 1. chrząkać, 2. pluć
chrobok – robak
chuderlok – osoba szczupła
chwaścioki – dziko rosnąca (bez przesadzania) kapusta
chybać – chwiać, kołysać (**chybo** – kolysze na boki)
chycić na grzbiet – dostać lanie po plecach
chycić sie kłogło – zawracać komuś głowę
chyrlawy – słaby, chorowity
chysio – boli do dziecka
chytać – brać coś szybko
ciaciok – placek z resztek ciasta
ciakacka – drewniany przyrząd służący do rozgniatacia na włókna lnu, lub konopi.
ciamkać – 1. mlaskać ustami 2. wolno gryźć
ciamulino – niezdarna kobieta
ciapa – niezdara
ciapka – żeński organ płciowy
ciapkać sie w błocie – brudzić się w błocie
ciapurajda – osoba nieporadna
ciarki – dreszcze
cielenie krowy – poród krowy
cielicka – młoda krowa
cielicka z biołom głowom – najbardziej ceniona młoda krowa rasy Simentaler
ciesać drzewło – obcinać toporem drzewo
ciesiolka - ciesielstwo
ciort - diabeł mieszkający daleko
ciosek – przyrząd do wygarniania ognia z pieca chlebowego, wyjmowania i wkładania chleba
ciostkło – ciastko
cip!cip! – wołanie na kurczęta
ciskać – rzucać
ciskać sie – złościć się, denerwować
cisnonć cygary – rzucić palenie
ciuciu – zdrob, do dziecka – cukierek
ciućkać – nieumiejętnie robić
ciul – wulg. bęcwał, drań

ciulać – oszukiwać
ciulaga – rodzaj ogranicznika na stole piły tarczowej (cyrkularki)
ciulać – 1. oszczędzać, 2. ciężko pracować
ciupać – rąbać
ciut, ciut – troszeczkę, malutko
ciymny – nic nie wiedzący
ciyncielynci – w dawnej gwarze żydowskiej: cielak
ciyngiym – ciągiem, ciągle, bez przerwy
ciynty – umiejący się odgryźć ripostą słowną
ciynty na robłote – robotny
cizba – ścisk, tłok
cliwać – gilgotać, łaskotać
cliwki – łaskotki
cni mi sie – tęskno mi
co cie ugryzło ? – dlaczego się obraziłeś
co ino – przed chwilą
co to bedziecie budować ? arke! – ironicznie i z sarkazmem „cóż to za budowle zaczynacie”
cojsik – coś
colki – onuce
copka – czapka
corne śliwy – gatunek śliwek
corno płolywka – zupa podawana w celu odrzucenia zalotów kawalera
corno zaraza – czarna ospa
corny – czarny
cosik – coś
cosik mi sie przypelentało – zachorowałem na coś
cosik mi sie to nie widzi – coś mi się to niepodoba
cosik mi sie zdaje – coś mi się wydaje (z pewnością siebie)
cosik mie cyganis – troszkę mnie okłamujesz
cosik rzadkie to wino – coś to wino jest słabe (ironicznie)
cug – ciąg powietrza w kominie
cukrować – słodzić
cumelek – smoczek dla dziecka
cupnońć – przysiąść
cuwa – narzuta na ramiona w formie płaszcza, element stroju ludowego
cy ? – czy ?
cybuch – rurka przy fajce
cybuchy – łodygi rosnącej cebuli
cyferblat – tarcza zegara
cyganić – kłamać
Cygon – Rom
cyganić – okłamywać, kłamać
cygary – papierosy
cyhać – czyhać na kogoś
cyje to jes – do kogo to należy
cyjsik – czyjś, należący do kogoś
cylynder – urządzenie do czyszczenia ziarna
cymbrowano studnia – studnia, której ściany są obłożone drzewem albo kamieniem
cynić – 1. cenić kogoś, 2. coś robić
cynić chlyb – zaczynać chleb

cynić uroki – rzucać czary
cyrkularka - urządzenie do cięcia drzewa z piłą tarczową
cyrnice – czernice, jeżyny
cyrw – czerw
cyrwiolki – owoce, które wyrosły małe z kwiatów niezapylonych
Cyzykłowo droga – Droga biegnąca przez Babiniec: „wschłodniom stronom Cyzykłowki idzie Cyzykłowo droga”.
cza mi [trza mi] – potrzeba mi
cza było [trza było] – trzeba było
czaskać [trzaskać] – chlapać
cześnia [trześnia] – czereśnia
czonś gaciami [trzonś gaciami] – bać się
czonś jabka [trzonś jabka] – strącać jabłka
czop [trzop] – duży garnek
czoski [trzoski] – odpady przy rąbaniu i ciosaniu
czosło [trzosło] – lemiesz z przodu pługa
czyjści – trzydzieści
czyściucha – czysta wódka

Ć

ćmaga – bimber
ćmi mie zomb – pobolewuje mnie ząb
ćmić kłogłosik – „nabierać kogoś”, używając krasomówstwa
ćmiyl – trzmiel
ćwierć – drewniane naczynie u góry węższe (na zboże), miara objętości na którą wchodzi 32 „kworty” = 8 górcy = 4 faski
ćwiki – buraki ćwikłowe
ćwiortka – ćwiartka (0,25 l) wódki
ćwok – prostak

D

„Dołek” – „paryja” w Rożnowicach w centrum wsi wyżej Pana Machowskiego. W „Dołku” kiedyś czarownice odprawiały czary „Jak baba kciała łodcynić chłopu urok, brała wiycheć siana, płojscała gło i skropiła niom chłopu wymowiajonec zaklyncie, późni wiecheć siana zakłopowała w Dołku”.
dać se siana – zostawić coś, jakąś sprawę w spokoju
dać se spłokoj – zostawić, przestać się czymś zajmować
darymnie – na darmo
descółka – mała deska
despetnik – osoba robiąca komuś na złość
despetować – robić coś na złość
diaból Płokuśnik – diabeł, co kusi młode kobiety
dłotkło – dłuto
do bani – do niczego
do ciorta – do diabła

do dnia – zawczasu rano
do dupy – źle
do łostatka – do końca
do niepłoznaki – tak, by ktoś nie zauważył
do prosta – prosto np. iść przez pole
do sucha – do wyschnięcia
do winkla – pod kątem prostym
dobrze się chłowo – szybko rośnie
dociyrać kłogło – 1. umęczyć ciężką pracą, 2 . dopasować
dognać szkape – dopuścić klacz do ogiera
dojno krowa – mleczna krowa
dokłojcyc – doprowadzić pracę do końca
doktör – lekarz
dombek – dąb
dongi – deseczki, z których zbudowana jest beczka
dopiyc do żywego – dokuczyć do kresu wytrzymałości
dopiyc komuś – dogryźć komuś
doprawić się – upić się fest
dopust Błōzy – coś co Bóg chciał żeby się stało
dorkać – uderzać niespodziewanie, szturchać
dornie – darnie
doskakłować do kłogo – szukać zaczepki
dostać – oberwać
dostać przepaśnicy – zachorować na padaczkę
dostać wilka – przeziębic się, np. przy siedzeniu na ziemi
doś – dosyc
doświadcyc cegło – odczuć coś
dowić się – dławić się
dowlyc się – dojść ostatkiem sił
dowlodzić – urwisować, być niegrzecznym (o dziecku)
dozarty – dokuczliwy
doziyrać – dogłądać
dranka – listewka w płocie
drażnić – drażnić
drewniok – wóz na osiach drewnianych
drewnioki – buty z drewnianymi podeszwami
drewutnia – pomieszczenie na drewno
drobić – dzielić na kawałki np. chleb
drobiony chlyb z mlykiem – chleb drobiony z mlekiem
droby – kołędnicy w Nowy rok chodzący w słomianych czapkach składający życzenia
drōga – droga
Drōga Kalisowka – Droga w części Babińca, biegnąca kiedyś od figury „Płod kłogutkiym” wąwozem i dalej pierwszym dziełem na zachód i drugim na północ. Nazwa pochodzi od tego, że kiedyś w wąwozie były błota i że się „kalono”, brudzono się w błocie.
drōga na Ukraine – droga biegnąca przez przysiółek Sitnicy – Ukrainę. Droga zaczynała się koło przystanku na „Rozymbarskim dziele” i później dziełem przez Ukrainę na zachód do góry idzie aż po „Capiom głore”.
drong – długa żerdź
droślok – durszlak
drozba – družba, swatający

drozbłować komuś – swatać kogoś
drozник – osoba zajmująca się utrzymaniem drogi
drugie tyło – dwa razy tyle
drypcić – deptać chodzić
drzyć lacha – naśmiewać się
drzyć się – krzyczeć
drzymać – znajdować się w półśnie, uciąć sobie drzemkę
drzystek – żółta wczesna śliwka
drzyzga – drzazga (ostrzy kawałek drewna)
dubacka – 1. mała siekiera – motyczka, 2. robienie samemu różnych rzeczy w domu
duchlota – smażona śmietana
dudrać – 1. rozgrzebywać coś, 2. usiłować coś bezskutecznie naprawić
duksy – dłuższy
durzyć się w kim – kochać się w kim
dusi kłogło – ktoś kaszle
dusi mnie – mam kaszel
dusnota – 1. duszna pogoda, 2. duszności
dwajścia – dwadzieścia
dychać – 1. oddychać, 2. żyć
dykta – pilśnia
dyle – drewniane drągi w oborze pod zwierzętami
dymać – wprawiać w ruch miech (np. kowalski)
dymion – gąsior na wino
dymiynica – opuchlizna
dymno chołpa – kurna chata
dyscowka – woda z deszczu
dysiel – dyszel przy wozie konnym
dziadować – żyć w biedzie
dziadować się – spóźniać, robić wolno
dziadowka – niedbała kobieta
dziady – kopice ze skopionych snopów (piątaki, ósmaki, dziesiątaki)
dziama – rodzaj potrawy z gotowanej mąki
dziamdziok – osoba mało zaradna, niezdara
Dziamiorz – zośliwie, przezwisko mieszkańca Rożnowic
dziceć – dziczeć, zachowywać się nadpobudliwie
dzidzi – zdrob. małe dziecko
dzie – gdzie
dzie indzi – w innym miejscu
dziejsik – gdzieś nie, wiadomo gdzie
dziesik – gdzieś
dziesiontek – kopa z żytem
dziki bes – dziki bez: „babka godali, że dziki bes to nasadził diabła...”. Z opowiadań mojego ojca J. Przepióry.
dzikie cześnie – czereśnie rosnące w lesie, dzikie, o małych owocach
dziko świnia – dzik
dzioc kiołbasy – nabijać mięso do jelit
dziod łodpustowy – żebrak odpustowy
dziol – pagórek
dziopa – dziewczyna
dzisiok – dzisiaj

dziubać – jeść po trochu
dziubek – punktak, wybijak
dziwłota – zdziwienie
dziwok – rodzaj diabła: „Roz chłop z Rozymbarku wybroł sie do Raju. W bioły dziyj ukazał mu sie dziwok, tak sie przestrasoł, ze łodebrało mu młowe i dostoł przypadnicy”.
dziyska – dzieża (naczynie do zaczyniania chleba)
dziywa – dorodna dziewczyna
dziywce – dziewczyna
dziywka – panna, dziewczyna
dziywka nie rusano – panna z wiankiem
dzwonek – dziurawiec
dzwono – część drewnianego pod rafą (wóz konny)
dzyndzel – wypustek
dźwyrka – drzwiczki
dźwyrze – drzwi

E

eee! – nie
eee!! – nie tak
eeno!! – nie nie
egzekucyjo – egzekucja
elektryka – elektryczność
enok!! – nie nie

F

fach – zawód, rzemiosło
fajcyc – palić papierosy
fajermur – mur ogniowy
fajfus – członek męski
fajnijsy – lepszy
fajowy – elegancki
fajrant – koniec pracy
falszywiec – osoba fałszywa
familijo – duża, cała rodzina
farfocel – 1. narośl, brodawka, 2. strzep ubrania
faska – drewniane naczynie do przech. np. śliw suszonych o 4 „gõrcy”
fasyjot – część szalunku, np. stodoły, znajduje się w miejscu fajermuru, tylko jest wykonany z desek
fertyk – gotowe
fes – mocno
fikać – podskakiwać
fiks – przekleństwo
filcoki – buty skórzane z wysokimi filcowanymi cholewami
filistyn – mężczyzna wystrojony nieodpowiednio
filor – filar w kościele
filować – 1. być na czatach, 2. patrzeć
fircyk – strojniś
fiurgo wiatr – wieje zmienny, porywisty wiatr

fiut – członek męski
flacha – butelka ze smoczkiem dla dziecka
flaki – jelita
flasica – duża butelka
flaszka – butelka
fleja – niechluj
flejtuch – osoba zaniedbana
Fłolusz – dawna wieś łemkowska pod Magurą słynie z „Diabiego kamienia”, „na Fłoluszu jes skała, płod niom to diaboł godo dobranoc”.
flormanka – 1. wóz z koniem, 2. powożenie
flormon – furman, powożący końmi
flosa – rów
floszt – gruba deska
folgować – zmniejszać napięcie, zluzować, zluźnić
folgować se – dawać sobie upust
framuga – część okna lub drzwi
franca – zła kobieta
fras – lichy
fucny – przesadnie dumny
fukać – przyskać, np. dezodorantem
furceć – 1. kłócić się, 2. mruczeć pod nosem
fuzyja – strzelba
fiurgać – fruwać
fiurnonć – polecieć, odlecieć (fiurnyła mi – wystraszyła się i odleciała)
fiyrlać – mącić np. matawką, łyżką itp.
fiyglora Archaniola Gabryjela – figura pod cmentarzem w Rożnowicach na rozjeździe Sitnica – Rzepiennik
fiyglora Jezusa frasobliwego na Babiycju – figura w Rożnowicach na Babińcu na wschód od rodzinnego domu Hołdów. Fundacja rodziny Hołdów, rzeźbę wykonał Wszolek z Warszawy, poświęcił ojciec Stanisław Mentel. Figura rzekomo jest podobna do śp. Stanisława Hołdy, na którego podczas rzeźbienia „rzeźbiorz sie zapatrzoł”.
fiyglora przy Przepiorowy drodze – Figura na skrzyżowaniu dróg: drogi biegnącej przez Nagłorze do drogi idącej Babińcem.

G

„Głog” – Głóg na granicy Rożnowic – Babińca i Rzepiennika Suchego: „Głog to jes punkt łobserwacyjny do włojska...”. Z opowiadania mojego ojca Jana Przepióry
gacek – nietoperz
gacie – kalesony
gadzina – zwierzęta gospodarskie
gaić – ubierać (np. dom) świeżymi gałązkami
gaina – świeże gałązki
galas – 1. gotowane suszone śliwy, słodkie, 2. zacier ze śliw
galoty – spodnie
ganiacka – bieranina
garblować skłore – wyprawiać skórę
garniec – 4 kwarty (litry)

- garnonć sie** – garnać się do kogoś
gater – tartak
gdokać – mówić bez przerwy
gdyrać – szukać, przebierać
gdziejyndzi – w innym miejscu
gibki – wysportowany, zgrabny, zwinny, giętki
gicale, gicol – nogi, noga
giergia – dalia
gilgać – łaskotać
gimajny – chory, niepełnowartościowy
giry – nogi
giwera – karabin
glaca – lico
glancpapiyr – papier ścierny
glancować – czyścić do połysku
glancować błoty – robić połysk na butach
glejt – list polecony
gliniok – ganek z gliny
glynda – nudziarz, głęda
glyndzić – mówić w kółko to samo, powtarzać
glyta – emalia (na garnku)
glomb – 1. łodyga, 2. człowiek tępy
gloni mie – mam biegunkę
glora – strych
Głora Zamkłowo – Góra Zamkowa w Bieczu. Pod Górą znajdowało wyjście z tuneli było w Grodzkim lesie po lewej stronie jadąc od „Głornego głościjca, Sitaskim głościjcym pło lewy stronie”. „Drugie wyjście było w Binarowy w lejsie na zachłód łód Binarowskiego wyglonu, biycoki zaś godajom, ze dziesik płód kłaśtor te tunele idom”.
Głorlice- obecnie miastopowiatowe położone nad rozwidleniem rzeki Ropy i Sękówki na wzgórzu, nazwa pochodzi od gardła. „W Głorlicak zacyli robić jarmaki, zacyli tam przyjzdzac Rusiny, co mieli śwynie na styry metry, chłowali je w lejsie na bukwach i żołyndziak. W Głorlicak sie wszyscy miysali jak w gordzieli”. Opowieści mojego dziadka Stanisława Przepióry i jego kolegów.
glorsyc sie – oburzać się
glorzolka – wódka
gloskać – głaskać
glospłodara – duże gospodarstwo
gaić – ubierać (np. dom) w świeże gałązki
gaina – świeże gałązki
galas – 1. gotowane suszone śliwy, słodkie 2. zacier ze śliw
glospłodyni– żona gospodarza, prowadząca dom
glospłusia – osoba pracująca w kuchni na usługach gospodarza
głościc – 1. rwa kulszowa, 2. choroba kości, 3. reumatyzm
głościna – ugoszczenie kogoś
Głotfrydowa – zbocze góry na wschód od „Piekła”. Nazwa pochodzi od właściciela o nazwisku Gotfryd
glotowy – gotów
glowniorz – smarkacz
glowoc – 1. kijanka, 2. gatunek ryby słodkowodnej, 3. osoba o dużej, niekształtnej głowie
gnatka – przednia część sań

gniady – maść konia (brązowy)
gnida – 1. jaja wszy, 2. człowiek wyjątkowo nieprzyjemny, uparty, co się czepia
gnieciuch – osoba, która nie może coś zrobić szybko (rozwleka wszystko)
gniozdkło – gniazdko (kontakt)
gniys się – przebywać w tłoku
gnoji się – o ranie: nie chce się goić
gnojorz – brudas, niechluj
gnojowka – gnojowica
gnot – 1. noga, 2. smyka sań (gnotki)
gnotka – dwuczęściowe sanie, przy czym gnotka to przód, a lgi to tył
godać – mówić
godać do rzeczy – mówić rozsądnie, mądrze
godać do składu – mówić wiarygodnie
godać łód rzeczy – mówić bez sensu
godać pło pajsku – mówić polszczyzną ogólną
godka – mowa
gołombka – pieczarka (gatunek grzyba)
goły – 1. nagi, 2. bez pieniędzy, biedny
gonsior – 1. szklane naczynie na wino (dymion), 2. zwieńczenie szczytu dachu w formie specjalnej dachówki
gorcek – garnek
gorcek żeleźniok – garnek odlany z żelaza
gordziel – gardło
gordzielorz – osoba z wolami
gōrec – dawna podstawowa miara objętości ok. 3,8 litra – 4 „kworty”
gornusek – mały garnek z uchem (blaszany)
gornuś – garnuszek
gōrzec – 4 „kworty” ok. 3,80 l
graba, – ręka
grabarka – urządzenie do grabienia
grabula! – podaj rękę
grajcary – pieniądze
grajdolek – małe pomieszczenie
gramolić się – robić coś wolno
grandziorz – awanturnik, rozrabiaka
granicka – ścieżka rozdzielająca pola
grobek – grab
gronziel – część drewniana pługa z grzebieniem służąca do położenia na kółkach
groty – 1. narzędzia domowe, 2. naczynia
gruba – rodzaj piwnicy nieobudowanej, tylko wykop w ziemi
Grubka – część wsi Rożnowice położona na północny wschód od Babińca. Nazwa pochodzi stąd, że kiedyś tam kopano kamień na piwnice (gruby).
gruborz – grabarz
gruda – zamarznięta ziemia
Grudno – Grudna Kępska, wieś na wschód od Biecza
gruska – grusza
gruzła – zbita bryłka ziemi na polu
gryf – część podkowy antypoślizgowa z przodu kopyta
grymasić – przebierać w jedzeniu
grymblować wełne – czesać wełnę

grysik – kasza manna
grzoć głoźole – ostro pić wódkę
grzondki – ogródek z warzywami
gumiok – 1. wóz na gumowych kołach, 2. but gumowy z cholewą
gumna – stodoła dworska lub plebańska
gumolajz – butapren, klej
gumolka – mały, prasowany ser
guptok – głupiec
guzdrać się – nie spieszyć się
guzek – 1. supeł, 2. zgrubienie na ciele, 3. węzeł na sznurze
guźglać – 1. zawiązać, 2. zaplatać
gwizdok – „fajurka” zrobiona z wierzby lub korczyny
gwiznonć – ukraść
gwolt – szybko
gwoltować – krzyczeć, wołać ratunku
gymba – twarz
gzić się – 1. o krowie, która nie może wytrzymać kąszenia owadów i płoszy się, 2. o kobiecie czy mężczyźnie: szaleć, prowadzić hulawcze życie.
gzy – muchy, które płoszą przez ukąszenie bydło

H

haj – tam
hajcować – palić
hajnok – tam, tamże
hara – mocna wódka
harmider – zamieszanie
harmonija – akordeon
haryndować – dzierżawić
haw – tu
hawłok – tutaj
heca – żart
hejta – w prawo do konia
herfmugiel – narzędzie do odznaczania równoległych linii po okręgu
het! – daleko
hłojco – to i owo
ho – co
hocyle – antypoślizgowe elementy wkręcane do podkowy
hoł – stój do konia
hołda – osoba, której oddawano cześć (hołdzono jej, składano hołdy)
hopkanie – czkawka
hornosać się – rozbijać się, zachowywać się niegrzecznie, rozpychając się
huceć – zachowywać się głośno
hukanie – popęd u świni
huknonć się – uderzyć się
hulać – tańczyć
hulanie – tańczenie
husiać – huścić
husiać się – bawić się, trwonić pieniądze

huzia! – uciekaj!: do świni i innych zwierząt

I

icki – długie, kręcone pukle włosów

idzies – idziesz

idź z Błogiym ! – z sarkazmem: żegnaj

igrać – kusić los

igrać z łogniym – zachowywać się nierozsądnie, bardzo niebezpiecznie

imać sie cegłosik – brać się za coś

inacy – inaczej

inksy – inny

ino – tylko

ino co – przed chwilą

ino co zipie – ledwo żyje

interes – 1. sprawa do załatwienia, 2. męskie przyrodzenie

iś – iść

iś do budy – iść do domu

iś na bojki – iść na plotki

iś na chołpy – iść do sąsiadów

iś na dziady – stać się ubogim

iś na kawalyrke – iść do dziewczyny

iś na splewy – iść kraść owoce

iś na spytki – iść się wypytać

iś na wydry – 1. dążyć do kłótni, 2. sprzeciwiać się

iś na wyndry – iść i chodzić po domach

iś w kibiny – iść daleko

iś w sklode – niszczyć komuś plony

izba – pokój

izdebka – mały pokój w drewnianym domu

J

jabcok – 1. tanie wino z jabłek, 2. placek z jabłkami (szarlotka)

jabka – jabłka

jadacka – kłapiąca buzia

jadzi sie – nie chce się goić (o ranie)

jagnie – młody baranek

jajcorz – lubiący żarty

jaje – jajko

jak diabli – bardzo mocno

jak pieron – bardzo mocno

jak sie patrzy – należycie

jak ślak – wulg. bardzo mocno

jakłosik – jakoś

jako tako – nie najgorzej

jałowka – niewycielona krowa

Jantek – Antoni

japa – wulg. twarz
jarcuga – mieszanina owsa i jęczmienia dla koni
jarmacyć – handlować
jarmak – 1. targ, 2. hałas, zgiełk
jarzombek – jarzębina
jarzymbiaty – ptak nakrapiany kolorem
Jasiek – Janek
Jaśkło – z sarkazmem Janek
jasion – jesion
jasny gwint – przekleństwo
jasny pieron – przekleństwo
jasółka – przedstawienie bożonarodzeniowe
Jaśka – Janina
Jaśkło – Janek
jaz – aż
jebnonć – wulg. uderzyć
jednaki – jednakowy
jednegło razu – pewnym razem
jedno i to samło – ciągle to samo
jelyj – jeleń
jesce – jeszcze
jeś – jeść
jeździć na łoklep – jeździć konno bez siodła
Jędrusiok z Turzy – artysta ludowy z końca XIX wieku zajmujący się kamieniarstwem. „Jydrusiok umiał dobrze majzlami łoperować, spłód jegło dłota wychłodziły najpiykniyjse rzeźby w łokolicy...”.
jo – ja
Jochana – Joanna
Jochaśka – Joaśka
jodka – jodła
jodło – jedzenie
jscać – sikać
juceć – wydawać odgłos jęczenia, głośno jęczeć
jucha – wulg. krew
jupa – długi zniszczony płaszcz (cuwa)
jurny – pełen wigoru
jynceć ło cosik – domagać się czegoś
Jyndrek – Andrzej
Jyndrkło – z sarkazmem: Andrzej
Jyndruś – zdrobniale: Andrzej
Jyndrzyj – Andrzej
jyndza – kłótniwa, zła kobieta, czarownica

K

„Kłościołek” – kościół p.w. św. Jana w Rzepienniku Biskupim, według legendy najstarszy kościół w okolicy, znajduje się w polach, ale wokół niego była kiedyś wieś. „Jak panna kce mieć chłopą, musi sie płomodlić na łodpuście św. Jana w Kłościołku”.

kablorz – skarżypyta
kablot – kurtka
kabzel – przykrywka metalowa butelki
kabzla – kapiszon
kacapoł – tuman, idiota
kaciała – niezdara
kadub – tułów
kadzić komu – podchlebiać się ładną mową komuś chwaląc go
kafla – kafel na piecu
kalamitka – miejsce smarowania łożysk smarem
kalicyć – robić coś nieudolnie
kalicyć godanie – mówić niepoprawnie
kalicyć się – zranić się
kalić – brudzić
kalić się – brudzić się błotem
kalika – inwalida
kalikłować – być inwalidą, chorować
kałynica – szczyt dachu
kamiyj mi z serca spod – zmartwienie minęło
kamiyj na sercu – wielkie zmartwienie
kamiynica – murowany dom
kamiyniec – gościniec wyłożony lub wysypany kamieniem
Kamiyniec – duży przysiółek Binarowej „dzioł na południe łód Binarowskiegło głościjca”.
Przez środek kamińca biegnie „Głórny głościjyc”. Nazwa pochodzi od gościńca Biecz –
Kraków utwardzonego kamieniem.
kamiyniok – wypalony garnek z gliny z glazurą
kanciapa – małe pomieszczenie na narzędzia
kanciasty – mający ostre krawędzie
kanikuły – wakacje, ferie, wolne
kantarek – waga sprężynowa
kantnonć – przewrócić z boku na bok kwadratowy przedmiot
kapa – 1. okap nad kuchnią, 2. narzuta na łóżko
kapać – ściekać powoli
kapciuch – 1. woreczek na tytoń, 2. mężczyzna bez wigoru
kapke – troszkę
kapnonć – umrzeć
kapnonć się – zorientować się
kapuściskło – pole po zebranej kapuście
karmik – karmnik dla ptaków lub pszczół
karpiok – niebieskawy gołąb pocztowy
karwyncyć – 1. siedzieć długo będąc zmęczonym, 2. chorować
kary – 1. maść konia (czarny), 2. rodzaj taczek
kaster – pojemnik na zaprawę
kaśkietowka – rodzaj czapki z daszkiem
Kataryna – Katarzyna
kawalyr – chłopak zdatny do ożenku
kawoł – 1. duża część, duża odległość, 2. żart
kcieć – chcieć
ki ciort – co to ma znaczyć
ki diaboł – co do diabła

kicia – do dziecka: zdrob. kot
kicki – odpowiednio związane wiechcie słomy do krycia dachu (strzechy)
kidać – rozlewać coś, kapać czymś
kido śniyg – sypie śnieg
kidoń – ciekący gęsty płyn (np. budyń)
kiedysi – kiedyś
kiejsi – kiedyś
kiejyndzi – w innym czasie
kiela – ile
kielce – wulg. zęby
kieleblotać sie – chwiać się
kieltać sie – kołysać się
kieltyka – kołyszący się
kieriemiesło – rzadkie urządzenie
kiernoz – samiec świni
kiklać – zawiązywać na supły, zamotać
kimać – spać, drzemać
kinol – nos
kiolbasa – kielbasa: „żeby kielbasa dobrze smakowała i sie uwyndziła, trza dugło wyndzić, 2,5 godziny polić włolnym łognym łolsowym drzewym, wtedy bedzie cerwłono skłorka”.
kipnonć – umrzeć
kiprować – wysypywać, np. żwir z wywrotki
kiska – kaszanka
kisono kapusta – kapusta kiszona
kiście – grona winogron, porzeczek itp.
kitnonć – umrzeć
kiwać – 1. oszukiwać, 2. chwiać się
klajster – klej
klaptora – część podkowy z przodu od góry przytrzymująca pazur kopyta
klechać – zdradzać sekret, rozpowiadać
klepać biyde – żyć w niedostatku
klepać paciyrze – modlić się
klepiskło – ubita ziemia w domu lub na boisku
Kłobuk – rodzaj strasydła: „nad rzykom Sitnicą w dziuplach staryk wiyrbz, co ik przycinali siedziały pucułowate strasydła ...”
klojcysty – spiczasty
klopoc – 1. nieproszony gość pod weselem, 2. przyrząd do ściągania z wozu obornika
klyscyny – deseczki, w których trzyma się sadło
klaki – włosy
klapciaty – z odstającymi uszami
klobiolka – okrągły koszyk bez ucha
klóbuk – strasydło o dużych oczach siedzące w dziupli
klobylica – urządzenie, na którym robi się koła
klobyła – klacz
klocić masło – ubijać masło
klocio muzyka – muzyka do niczego
klocio wiara – wiara Świadków Jehowy
klociuba – pogrzebacz
kłoj chłodzi płod rynkom – koń po prawej stronie dyszla, patrząc od wozu
kłoj chłodzi w płowłodku – koń po lewej stronie dyszla, patrząc od wozu

kłoj twardy w pysku – koń, który nie daje się okiełznać
kłojski zomb – pastewna kukurydza
kłojskie zdrowie – dobre zdrowie
kłokłosić się – bawić się (zwrot do kobiety: ile sie bedzies kłokłosić – ile mam czekać)
kłolca – rodzaj wózka o drewnianych kołach, podtrzymujący grąziel pługa
kłolcasty – z kolcami
kłoleje – koleiny na drodze
kłoloki – wyrastające nowe pióra
kłolyj – koleina
kłonic – koniczyna
kłonica – część wozu podtrzymująca skrzynię czy wasąg
kłoniec świata ! – okrzyk wyrażający zdumienie
kłonicnisko – pole po koniczynie
kłoniś – pieszczotliwie o koniu
kłopa – 1. 60 sztuk, 2. kopa siana czy słomy
kłopa siana – kopica z sianem
kłopcić – 1. palić papierosy, 2. dymić z komina, 3. puszczać bąki
kłopiasto – dużo, pełno
kłopoc – narzędzie do skopowania obornika z wozu
kłopyrtnonć – umrzeć
kłopyrtnonć się – 1. zrobić fikołka, 2. przebiec się po coś, np. po narzędzie w jakieś miejsce
kłopyto – 1. kopyto u zwierząt, 2. kopyto szewskie
kłorba – 1. wiertarka ręczna, 2. korba, np. przy studni, 3. upośledzenie umysłowe
kłorcibka – korczyzna
kłoryto świyjskie – rodzaj naczynia wydłubanego w dużym pniu drzewa do parzenia zabitej świni
kłorzec – miara objętościowa zboża, na korzec wchodzi 4 „ćwierci”, czyli 128 „kwort”
kłos – zsypanie przy żarnach lub przy młynku
kłosiarka – maszyna do koszenia
kłosisko – kosisko, rękojeść kosy
kłoska – kłosy
kłościelniok – kościelny
kłościelno kłozula – biała koszula używana od święta
Kłościół w Bicyu – kościół parafialny pw. Bożego Ciała w Bieczu, tzw. „Biecka Fara”
kłozik – rodzaj scyzoryka
kłoziolek – przewrót w przód i w tył
kłozok – 1. koźlarz (grzyb), 2. cwaniak, 3. wydzielina z nosa
kmieć – bogaty gospodarz
kmiot – gospodarz który jest biedny
kołatka – rodzaj grzechotki używanej w Wielki Tydzień
Koło krzyza – miejsce w okolicach skrzyżowania Rożnowic, Rzepiennika, Olszyn i Ołpin
 Ustawiono tam drewniany krzyż
kołoc – ciasto świąteczne
kołotać – pukać
kołowrot – część wozu
kołton – zmierzwiłone, brudne włosy
komenderować – rządzić kimś
komponić się – kolegować się
komża – biała krótka szata dla ministrantów
Konda – Kunegunda

- konsać** – żądlić, gryźć
kontra – sprzeciw (stawiać kontrę – sprzeciwiać się)
kontro – hamulec tylny przy rowerze w główce koła
Konty – część Rożnowic na północy wsi między lasami
kora Błosko! – zwrot oznaczający kłopot
korpiel – brukiew
korpielisko – pole po zebranej brukwi
kostropaty – brzydki, parszywy
kozać – nakazać coś zrobić
kozalnica – ambona kościelna
kórol – koral
kraciasty – ubiór w kratę
kraj – 1. brzeg czegoś, 2. kraina
kraje – kolor w kartach: trefl
krakać – mówić
kramarka – kobieta mająca kramy na odpuście
kramorzyć się – robić coś wolno
krawatka – krawat
krew kłogo zalywo – ktoś się bardzo złości
krol – królik
kronzać kapuste – szatkować kapustę
kropka – eter, spirytus drzewny sprowadzany od Łemków
kropnonć – 1. oddać głośny strzał, 2. zastrzelić
krotki śpic! – przekleństwo
kruca banda! – łagodne przekleństwo
kruca fiks! – bardzo ostre przekleństwo
kruca zeks! – ostre przekleństwo
krupy – krupki masła pojawiające się podczas jego robienia
krwawica – ciężki dorobek
kryć cholpe – dawać pokrycie na dom dachówkę czy blachę
kryminol – więzienie
krzesno matka – matka chrzestna
krzest – chrzest
krześnik – chrześniak
krzoki – 1. zagajnik, 2. las („jechać do krzokłow”)
krzon – chrzan
krzyceć – płakać
krzyze – dolna część kręgosłupa
Ksiynży folwark – Folwark księży, który istniał w miejscu, gdzie teraz jest las, wyżej pana Ryby. Do folwarku należały pola na Kątach, a droga biegła od kościoła w Rożnowicach na zachód od obecnej szkoły.
Ksiynży las – las parafialny
kściny – chrzciny
ktōryndy – któredy
ktōrysi – któryś
ktōrysik – któryś
ktosi – ktoś
ktosik – ktoś
kubik – metr sześcienny
kubrok – rodzaj kurtki wełnianej

kuciapka – żeński narząd płciowy
kuć włoż – okuwać wóz
kudryna – lepik, smoła
kufa – duży tyłek
kufajka – watowana bluza robocza
kukać – podglądać, zazierać
kulawy – słaby mizerny
kulka – 1. rodzaj sideł, 2. kołek lub pręt metalowy z uchem służący do wiązania krów
kum – ojciec chrzestny dla matki chrzestnej
kuma – matka chrzestna dla ojca chrzestnego
kumać – pojmować
kumaty – pojętny
kumlora – izba w domu do przechowywania rzeczy, dawna spiżarnia
kumlörka – komora przy młynku do zboża gdzie oddzielany jest gorszy sort zboża, kłosa
kumłoska – kobieta trzymająca dziecko do chrztu (dla kumosia)
kumłoś – mężczyzna trzymający dziecko do chrztu (dla kumosia)
kumloter – z szacunkiem do starszego znajomego sąsiada
kumloterki – rodzaj sań
kupe dziada – pogardliwie o osobie niezaradnej
kupe gnoja – wulg. o kimś niechlujnym
kupny – kupiony w sklepie
kurca paka! – łagodne przekleństwo
kurce – kurczątka
kurchan na Rozowce – kiedyś istniejący kurchan na polu Różów mieszczący się przy „Paryji płod Dorankom”. „Kurchan był usypany w kształcie płodkłowy, chłodziułym sie tam bawić...”. Opowieści mojego ojca, Jana Przepióry z Babińca.
kurde – łagodne przekleństwo
kurde dziod! – łagodne przekleństwo
kurde mol! – przekleństwo
kurdupel – wulg. o osobie niskiej
kurowłody – wydziwianie, problemy
Kurpiel – przysiółek Binarowej od Święcan, nazwa pochodzi od buta
kurwiorz – chłop latający za kobietami
kurzawa – zamieć, zadymka
kurzeja – 1. kogut bez jąderek lub kura bezpłciowa, 2. daremny chłop
kurzenice – obornik od kur
kurzo śleplota – 1. brak ostrości w widzeniu, 2. gdy ktoś nie chce widzieć czegoś
kurzok – miech do kadzenia pszczoł
kurzowka – 1. Kurzajka, 2. grzyb purchawka, 3. powierzchniowe źródło wody
kusa – wulg. twarz
kuska – naczynie na osełkę z zawieszka na pas
kuśka – męski organ płciowy
kuśtykać – kuleć (kuśtyko – kuleje)
kutafon – wulg. przezwisko na nieprzyjemnego mężczyznę
kuternoga – kulawy
kwaśne mlykło – kefir, mleko zsiadłe
kwaterka – objętościowa miara wynosząca 0,25 „kworty”
Kwiatonowice – wieś na wzniesieniu zwanym „Kwiatonowski dziół”: „Kwiatonowice downi noleżały do Zogłorzan...”. Opowieści starych ludzi
Kwiatonowski głościyniec – droga biegnąca „Kwiatonowskim dziółem”

kwila – chwila
kwolić się – chwalić się
kworta – objętościowa miara wynosząca około 1 litra
kyndy – któredy

L

laba – wolne
labiydzić – narzekać
labłodzić – narzekać
ladacy – słaby, chory
lafirynda – rozwiązła kobieta
laloki – skopione snopy zboża
laluś – mężczyzna lubiący przebywać z kobietami
lamgsam – wolno
lamłować włoż – zawojnić wóz
lamulec – kij służący do zawojnienia wozu
lamyntować – zawodzić, np. po stracie kogoś lub czegoś
laptac – plotkarz
laptanie – 1. biegunka u krów, 2. rozsiewanie plotek
larmło – zgiełk, zamęt
lasc – las
laski – drążki w suśni do suszenia śliw
latawica – kobieta urzędująca z mężczyznami
latować się – okazywać popęd (o krowach)
lebioda – chwast (komosa)
lecieć na kłogło – gdy nam ktoś się podoba
lecieć przez rynce – mdleć
lecieć w dyrdy – biegnąć szybko
lecy – lżej
leja – osoba, która powie byle co, stula głupoty i przenosi plotki
lejba – osoba rozlazła, która nie dba o nic w życiu
leje dysc – pada deszcz
lelum polelum – bez zajęcia
lepi – lepiej
lepiynie – glina na ścianie domu
letnik – wczasowicz
lewe papiery – podrobione dokumenty
lewus – osoba, która nie umie i nie pali się, by coś zrobić
lewy – stroniący od roboty, który nie umie nic zrobić
leżeć bykiym – leżeć i niczym się nie przejmować
lgi – tylna część sań
Libusza – Libusza stara wieś nidaleko drogi Biecz – Gorlice: „Jak jesce nie było Płolski, czesko ksiynzno Libusza nieroz łodwydziała Biyc. Barz sie i nadoł narod płod Biycym, ludzie, wysokie ło niebieskik łocach, a robłotne byli. Libusza darzyła łaskami cały lud, a lud jom lubioł, tak ze jednom wieś nazwoł jyj imiyniym.
libuszanka – mieszkanka Libuszy
libuszok – mieszkaniec Libuszy

lichło – czort straszący najczęściej mężczyzn „nieroz mie strasyło lichło w nocy nad rannym, pionym kłoguta i płacym dziecka”.

lichłota – człowiek mizerny, lichy, słaby

lichy – słaby, mały, mało warty

ligar – belka pod podłogą

lilijum – lilia

linar – maszyna tkacka

lipa – coś słabe, kiepskie

Lipie – część Olszyn na granicy Ołpiny, Rzepiennik, Rożnowice, na północ od „krzyża”

lipina – kwiat lipy (suszony)

Lipinki – duża wieś na południowy wschód od Biecza, siedziba gminy, nazwa pochodzi od tego, że rosły tam kiedyś lipy. Wszyscy znają żart: „Skąd pochodzicie, dzielni rycerze? SKR Lipinki”

lipny – słaby mało warty, złej jakości

lisaj – liszaj na skórze

liska – lis

lisówka – kurka (grzyb)

listonorka – listonoszka

lizać się – całować się

locegło – dłaczego

łoć włode – fantazjować, opowiadając głupoty

loga – laska

lon (wąż) – zatyczka przy osi wozu żelźniaka na sękle

lonina – żeliwo

lotać – biegać

lotegło – dlatego

Ludwina – Ludwika

„**ludzie koło Bicya**” – Ziemię biecką zamieszkują Pogórzanie zachodni: „Ludzie koło Bicya som głościni i robłotni, cym łod somsiadow sie rozniom. Na połdnie siedzą Rusiny, to już na połdnie łod Grybłowa, Głorlic i Żmigrodu. Na wschłodzie łod Żmigrodu, Dymbłowca, Przysiek, Brzostka i Pilzna som płodobne ludzie, ino chytre. Późni takie same ludzie siedzom az pło Tarnow i dali na połdnie pło Grybłow. Na zachłodzie siedzom sondecoki ...”.

Opowieści dziadka Stanisława Przepióry i sąsiadów z Babijca

lukt – wysp do piwnicy

lula – kołyska

lulać – kołysać

lura – słaba kawa

łuśnia – część wozu podtrzymująca lytrę na przodzie

lutnonć komu – uderzyć kogoś

lutować – wymiotować

luz – swoboda

lyce – lejce

lygać – kłaść się

lyska – leszczyna

lytry – drabiny do wozu

lyź – iść wolno

lzy – lżej

lachmaniorz – nędznie ubrany
lachudra – niewiele wart
lachy – ubrania
lacić dach – przybijać łaty na dachu
lacina – przekleństwa żartobliwie
łajza – niechłuj, zawadiaka, pijaczyna, włóczęga
łakomić się – chciwić się
łapać – chwycić
łaska – łasica
łata – listwa na dachu pod dachówkę lub blachę
ława – 1. mostek, kładka na rzece, 2. fundament domu
ławom iść – iść tyralierą
łazić – 1. chodzić wolno, 2. chodzić do panny (żartobliwie)
łazynga – włóczykij
lepetyna – głowa
ło chlebie i włodzie – o słabym jedzeniu
ło labłoga! – co się stało!
łopatrzyć to – oglądniej to
łoba – obydwaj
łobarzanek – kolucho
łobciosać drzewo z kunorow – obciąć drzewo z gałęzi
łobejście – całe gospodarstwo, najbliższe
łoberok – kurta, bluza
łoberwać – oberwać
łoberwać się – przesilić się
łobeźryć – poogłądać
łobeźryj no się – popatrz do tyłu
łobiadować – jeść obiad
łobijać się – próżnować
łobiycanki cacanki, a gupiymu radość – jesteś głupi, to się ciesz
łoblecieć wszystkie cholpy – oblecieć z plotkami sąsiadów
łoblodra – część uprzęży
łoblot – zaradność, asertywność
łoblotany – biegły w czymś, obyty
łoblyć się – ubrać się
łoblywać coś – świętować przy alkoholu jakieś ważne wydarzenie
łoblorywka – radlenie radłem i obsypywanie płużkiem ziemniaków, buraków
łobrobić się – porobić wszystko
łobrobioć komu dupe – obgadać kogoś
łobrok – jedzenie dla koni
łobrombek – podwinięty kraj czegoś
łobrusyć się – obrazić się
łobrzondek – zaspokojenie potrzeb zwierząt, jedzenie, wyrzucenie obornika itp.
łobsmarować kłogło – oczernić kogoś do innych osób (za plecami)
łobstajac za kim – ujmować się za kimś
łobtargane lachy – strzępy na ubraniu
łobuch – tył siekiery lub topora
łobuśnica – metalowy przyrząd w kuźni do naprawiania obucha siekiery

łobuwać błoty – ubierać buty
locap – część stodoły nad wrotami
lochlaptus – pijak
lochlastać kłogło – oblać kogoś, np. wodą z kałuży
lochłota – chęć, ochota
locielonka – krowa niedawno ocielona
lociesać drzewło – obciąć toporem do budowy belkę
lociupinke – troszkę
locknonć sie – oprzytomnieć
locudzić sie – oprzytomnieć
locwi – lżej
lod casu do casu – co pewien czas
łodechcieć sie – stracić chęć (łodechciało mi sie – straciłem na coś chęć)
łod kłojca do kłojca – od początku do końca
łod łoka – na pokaz
łod małego – od dziecka
łod nowa – od początku
łodcionć sie komu – szybka riposta do kogoś
łodcynić uroki – zdjąć czary
łodegnać – odpędzić
łodmyrknonć – złośliwie odpowiedzieć
łodpyskować – niegrzecznie odpowiedzieć
łodryktować sie – wystroić się
łodscekać – odwołać (łodscekos to – odwołasz to publicznie)
łodyć – odejść
łofflis – kawałek deski z korą lub z brakami
łoganiacka – zajmowanie się kimś
łoj – tłuszcz z owiec czy bydła
łojcowizna – 1. pole po ojcach i dziadkach, 2. ojczyzna
łojscólek – wulg. o małym chłopcu
łojskiego roku – w zeszłym roku
łojźnia – rodzaj świdra stożkowego do wiercenia otworu w kole drewnianym do wozu
łokuty kłoj – koń podkuty
łolejorz – tłoczący olej
łolsa – olszyna
łomarzłólek – osoba, której ciągle zimno
łomasta – omasta, tłuszcz smalec, masło itp.
łomierzły – obrzydły
łomiśklować – wykastrować
łomłocić zboże – wymłócić zboże
łon – on
łona – ona
łoni, łone – oni, one
łontorz – ołtarz
łopatrzyć – oglądać
łopitolić – 1. szybko lub przesadnie obciąć włosy, 2. skarcić kogoś
łopolcorz – 1. koszyk z uchem z łyka leszczynowego (używany do siewu), 2. osoba chodząca po domach i sprzedająca „łopołki” i koszyki
łopolcorz – koszyk z łyka leszczynowego do siania

łopolka – rodzaj owalnego dużego kosza z łyka leszczynowego (używany m.in. do noszenia plew)
łopuchy – liście łopianu
łorcek – orczyk służący do przypinania postronków
łorganki – harmonijka ustna
łorobić się – napracować się
łorznonć się – opić się
łoscepiskło – drążek przy grabiach lub widłach
łoscoki – obłamane gałęzie
łosłony – boki skrzyni w wozie konnym
łosmarkać się – ubrudzić się wydzieliną z nosa
łosółka – kamień do ostrzenia kosy
łostawić – zostawić
łostejcie z Bogiem ! – pożegnanie przy wychodzeniu z domu
łostowić się – o krowie: przestać dawać mleko
łostrzynzyna – jeżyna
łösynka – bosak
łoszacować drzewo – pomierzyć drewno i ostemplować
łośnidziały – pokryty patyną
łośnik – narzędzie o dwóch rączkach do strugania
łotnąć – uderzyć
łotropić się – martwić się o kogo
łotuc – obtrześć owoce
łozimina – zboża siane w jesieni
łozor – język
łozryć się – najeść się
łóźraleć – dojrzeć za bardzo, np. dojrzeć i opaść lub się zepsuć
Łukowice – przysiółek w Rożnowicach na północ od centrum wsi od rzeki Sitniczanki. Z zachodu graniczy z Babińcem, granica prowadzi Rozówką, od wschodu granica idzie potokiem Piekłanka. Nazwa pochodzi od ułożenia w kształcie łuków.
łupi w kościach – ból reumatyczny
łuskać – wybierać, np. groch ze strąków
łyjsy – łysy
łyjzka – łyżka
łyaskać się – błyskać (pioruny podczas burzy)
łyso ci – głupio ci
Łyso Głora – góra w Turzy: „na Łysy Głorze siedziały Mrocki”

M

macać – dotykać
macać kury – sprawdzać, czy kura ma jajko
machera – dziad chłop, lichota
macherzyna – wyjęty ze świni nadmuchany pęcherz moczowy
machorka – tytoń
macia – mamka
maciora – samica świni z młodymi (locha)
maciutki – malutki

Madziar – Węgier

Magdalanna – skrzyżowanie Rożnowice, Bugaj, Sitnica. Nazwa pochodzi od figury św. Magdaleny, która stała kiedyś na środku skrzyżowania.

magierka – rodzaj czapki

maić – stroić gałązkami

majdan – zbiorowisko rzeczy

majkut – osoba leworęczna

majowka – mniszek lekarski

majstrować – 1. rządzić grupą rzemieślników, 2. majsterkować, naprawiać coś

majzel – przecinak

makuch – osoba prostacka o flegmatycznym usposobieniu

makuchy – wyciśnięte w olejarni nasiona lnu

malta – zaprawa murarska

mało gdzie – w niewielu miejscach

mało kto – rzadko który

mały pikuś – bez problemu

mamalyga – pokarm rozgotowany

mamisynek – rozpieszczone dziecko, jedynak

mamić – zwodzić, mydlić oczy

mamin – zdrob. należący do mamy

mamka – kobieta karmiąca, zastępująca matkę

mamrać – 1. mówić coś niezrozumiale, 2. okazywać niezadowolenie

mamrać płod nosym – cicho mówić, narzekać

mamuna – straszycło, rodzaj wiedźmy porywającej dzieci lub zwodzającej panny i młodzieńców

manowce – bezdroża

mantel – zwisająca część płaszcza lub rękawa

markłotny – smutny

marmulada – marmolada

marny – lichy

marny grosz – parę złotych

mary – zły sen

mascone zimnioki – ziemniaki okraszone

maskara – osoba o brzydkiej twarzy

maść – barwa konia

maśluch – maślak

Maśluchy – Maśluchowice to przysiółek Rożnowic w południowo-wschodniej części wsi, ciągnący się na południe od drogi, która biegnie na zachód od wygonu na wschodzie, po Sitarzki gościniec na południu, Padoły na zachodzie i Pustki na północy. Nazwa pochodzi od lasów, w których rosły grzyby „maśluchy” (maślaki).

maśnicka – masielnica

Matysek – Mateusz

mazać sie – płakać

mazelok – słodka śliwka

mazeloki – słodkie, czarne śliwki

maż – 1. wytopiona z drzewa smoła, 2. smar do wozu, 3. żywica z drzewa

mecyje – cuda

mesyc cholpe – obtykać mchem dom

mialceć – zawodzić, narzekać

miarkować – mieć umiar
miarkować się – uważać na słowa
miastowy – miejski
miacha – jedzenie, duża misa
mieć cas – mieć czas
mieć cinskom rynke – w wychowaniu stosować przemoc
mieć cliwki – mieć łaskotki
mieć dobry leb – mieć dobrą pamięć
mieć dryg do cegłosik – mieć talent do czegoś
mieć fisia – być głupim
mieć głowe nie na parade – być mądrym , zaradnym
mieć klorbe – być nie zrównoważonym psychicznie
mieć kuku na muniu – być niespełna rozumu
mieć lepkie rynce – mieć skłonność do kradzieży
mieć miare – mieć roztropność, umiar
mieć na kłogo hoka – wiedzieć o drugiej osobie ukrywane przez nią rzeczy
mieć na płozdoryndziu – mieć pod ręką
mieć na zbyciu – mieć na sprzedać
mieć pare – mieć siłę
mieć plorobione – mieć zrobione wszystkie prace w gospodarstwie
mieć spust – mieć przesadny apetyt
mieć śmiyrgla – być niedorozwiniętym intelektualnie
mieć zajoba – być głupim
mielać – mleć
mielać jyndzorym – mówić na darmo, bezustannie
mielać zbłoze – mleć zboże
mielać ziorka – mleć ziarno
mierzić się – nudzić się (mierzi mi się – nudzi mi się)
miesione – księżyc
miśkłować – kastrować
mitrzyć cas – marnować czas
miyj się ! – trzymaj się
miyndza – miedza
miynkać – sprawdzać ustami lub palcami czy zębami, czy coś jest miękkie
miyntka – mięta pieprzowa
miyntka psio – dzika mięta
miyrzwić włosy – czochrać włosy
miyrzwo słoma – pognieciona słoma
mizdrzyć się – podrywać kogoś
mizerota – ktoś słaby, lichy
mjyrt – bukszpan
mlycorz – wożący mleko
młocka – młócenie zboża
młocynie zbłoza – omłoty
młodka – 1. młoda dziewczyna, 2. młoda krowa
młodo godzina – jeszcze jest wcześnie, jest dużo czasu
młodry – niebieski
młoja – żona
młójkłować – czyścić zboże w młynku (wialni)
młojnek – wialnia do zboża

młojnica – miejsce, gdzie stoją żarna
młojno – młyn
młojnorz – młynarz
młordonie – rodzaj ziemniaczanych klusek
młordynga – trud, udręka
młörg – miara pow.ok 56 arów
młorowe płowietrze – epidemia
młorowy chłop – mężczyzna wart uznania
młorzyć głodym – głodzić
Młoszycynica – duża wieś, siedziba gminy: ”W Rozymbarku godali, ze młoszyczyniki takie błogate, ze nawet drogi mascom...”. Opowieści Franciszka Przepióry „z Płodgłorzo”
młoszkoc – świnka morska
młosztuk – rodzaj wędzidla dla konia „twardego w pysku”
młotor – 1. silnik, 2. motocykl
młozdrzyj – modrzew
mo raj – ma dobrze
mojka – brzytwa
momyt – chwila
mos – proszę, masz
motewka – narzędzie do mieszania
mrocka – mrówka
mrzeć – umierać
muli mnie – jest mi niedobrze
murowaniec – budowa z kamienia
murseć – butwieć
muterka – nakrętka
myjok – ścierka
mymlać – gryźć, ssać
mymlok – gałganek z cukrem zastępujący smoczek
myncyć kłogo – nagabywać kogoś, żeby coś powiedział albo zrobił
myncyć sie z cym – cierpieć z powodu czegoś
myndel – 15 sztuk
myndrachłować – cwaniakować
mynkol – natrętnie coś mówiący, robiący

N

„ni ma rady na układy” – nie ma wyjścia, tak musi być
„Niech bedzie płochwolony Jezus Chrystus” – przywitanie, gdy się wchodzi do kogoś na wsi do domu
na amyn – całkowicie
na bani – pijany
na blase – na płycie kuchennej
na cas – w porę
na casie – w odpowiedniej porze
na co ? – po co
na dniach – za parę dni

na dugjym dniu – w lecie, w czasie długiego dnia
na głodny żołądek – na czczo
na hupki – w podskokach
na jedno kłopyto – według szablonu, tak samo
na Krakowskie – stara droga z Sitnicy do Moszczenicy
na kwile – na chwilę
na łodwyrтке – na odwrót
na łokoło – wkoło
na łokryntke – rodzaj szycia
na łostatku – na końcu
na młoj rozum – według mnie
na mur beton – na sto procent
na parade – na ozdobę
na płoczekaniu – od razu coś zrobić
na płodołku – na kolanach
na płoprzyk – w poprzek
na sermater – byle jak
na smyka – ciągnąc po ziemi
na som przod – na początku
na śpioncku – we śnie
na ukłos – do skosa
na wiecor – wieczorem
na wietku – podczas I kwadry księżyca
na zadzie – z tyłu wozu
na zod ! – do tyłu do konia
nablormusony – nadąsany
nablormusyć się – obrazić się, przyjąć groźną minę
nachytać – 1. dostać lanie, 2. nałapać
nacylować – namierzyć
naćkać się – najeść się
nadać się – spodobać się
nadwyrzynić – nadwerężyć
nagodać komu – skarcić kogoś, udzielić reprimendy
najduch – nieślubne dziecko
najscać – wulg. oddać mocz
najs – znaleźć
nalyż – znaleźć
nałobiycować – naobiecować, przyrzekając
namani się – gdy kogoś napotkamy przypadkiem
namiełać ziornek – namleć wystarczająco dużo zboża
namiysać – narobić zamieszania
namowiać się na kłogło – spiskować przeciw komuś
napaś – 1. nakarmić zwierzęta, 2. napaść na kogoś
napłoconć – zapocząć
naporzać się – bić się, okładać się
napuścić na kłogłosik – wzbudzić czyjeś zainteresowanie nasłać na kogoś
napytać se biydy – ściągnąć na siebie złe rzeczy
narobić biydy – doprowadzić do nieszczęścia
narombany – pijany
narwany – gwałtowny

nasioć – zasiać
naskrobać zimniokłow – obrać ziemniaki
naspyrłać – nazbierać
nastompić się – przesunąć się
nastulać guplot – naopowiadać głupot
naszpontować – nastawić
natargać – narwać (np. trawy)
nawywijać – narobić złych rzeczy, np. przestępstw, głupot
ne – masz, proszę
ni ma – nie ma
ni ma rady z niym – zmartwienie z nim
ni mom – nie mam
ni slychu, ni dychu – ale cisza, nie ma nikogo
nie bede – nie będę
nie cuduj – nie wydziwiaj
nie dej Błoże ! – żeby nie przyszło nieszczęście
nie dziwłota – nie ma co się dziwić
nie kce – nie chcę
nie nada – nie pasuje
nie ramłotej się – nie rób hałasu
nie widzi mi się – nie pasuje mi
niebłorocka – kobieta budząca współczucie, najczęściej staruszka („babka niebłorocka”)
niebłożycka – z szacunkiem o zmarłej kobiecie
niech cie lo to głowa nie błoli – nie twoja sprawa, nie martw się tym
niecki – wydłubane w drewnie podłużne naczynie na mąkę, wyroby rzeźnicze itp.
niedocekanie wase – nie doczekacie się
niegłodny – pojedzony
Niemieścino – wieś, która kiedyś istniała na terenie obecnych Rożnowic, Raclawic, Bugaja, Binarowej i Sitnicy, przy czym według opowieści starszych ludzi Binarowa, Sitnica i Bugaj to były lasy. Nazwa pochodzi od tego, że „ludzie się nie mieścili we wsi”.
niemrawy – bez wigoru
niepeć – niepewność
nieroblotny – leń
niesplory – wolny
nieusuchliwe dziecko – mało posłuszne dziecko
nieużyty – osoba, która nie pomoże
niewidok – ciemność
nijak – w żaden sposób
niktory – żaden
nimok – osoba niezdarna, tuman
no mos – proszę, trzymaj
no to mos – „no to się stało”
no! – tak
najdych – nieślubne dziecko
najdych – nieślubne dziecko
Nogłorze – część Rożnowic po prawej stronie drogi z Rożnowice - Scitnicy” od domu Państwa Rogulskich po „Magdalanę”. Nazwa pochodzi od tego, że domy były budowane na górze.
nojpryndzy – najszybciej
nojprzody – najpierw

nojym – wynajęcie
nolepa – miejsce na kuchni w starych domach
nopiecek – miejsce na piecu
norać – szukać, szperać
nosod – część wozu (pod kołowrotem)
nosoki – drążek do noszenia wody w dwóch wiadrach
nōw – faza księżycy, gdy go nie widać
Newsie – część wsi Rożnowice, łąki nad Sitniczanką były wspólnym pastwiskiem wsi. Później „pobudowali się tam kmioty, co ni mieli własny łojcowizny”.
nynać – zdrob. spać
nyny – zdrob. spać

O

obertel – przy wozie kołowrót
obiadować – mieć przerwę w okolicy południa na obiad
obrobić się – zrobić wszystko w gospodarstwie
odjemki – odpady od młynkowania
oflej – osoba niedbająca o siebie, włócząca się
Osice – miejsce na Babińcu za pierwszym działem, za potokiem na zachód od drogi Kalisówki. Nazwa pochodzi od grzybów, które tam w dawnych czasach rosły.
ostręga – ostra piła do podrywania drzew

P

„polenie Judosa” – palenie ognisk w wielki czwartek
paciara – 1. pokarm rozdrobniony, 2. tanie wino
paciocha – łyżka drewniana
paćkać się – brudzić się
paćkać się cym – mieszać się w coś niekorzystnego
Padoly – przysiółek Rożnowic od Bugaja. Nazwa pochodzi od nieurodzajnej ziemi: „ziemski padoł”
paja – pysk
pająk – ozdoba ze słomy zawieszona u powały
pajda chleba – duża kromka chleba
pajski – dworski
pajskie pole – dworskie pole
pajsko droga – droga od dworu
pakamera – szopa, pomieszczenie podręczne
paniskło – 1. osoba unikająca pracy, 2. przyjaźnie o panu
paniusia – ważna pani z miasta z przesadnymi manierami
paniynka – kwitnący mak polny
panocek – pan
papać – zdrob. jeść
papiyrowki – wczesne jabłka
paprok – zły murarz

paprzyca – metalowa część żaren obracająca kamień
parsywy – zły podły
paryja – głębokie wcięcie terenu z potokiem i zaroślami
paskudny – brzydki
Pasternik – sitnicka część pastwiska wiejskiego „Nowsia” „płód Magdalannom”
paś krowy – wypasać bydło na miedzy
patla – wielka patelnia
patyki – gałęzie drzewa służące po zrąbaniu na opał
pawonz – długi drąg służący do pawężenia zboża, siana na wozie
pawynźnik – powróż, którym przywiązuje się pawąz do wozu
pazor – część kopyta konia z przodu
pazucha – pacha
pecka – kamień pod węglem domu lub słupem stodoły
pedzieć – powiedzieć
pęcina – noga konia nad kopytem
pica – żeński narząd płciowy
picuś – przesadnie wystrojony mężczyzna z miasta
piechlota – fasola
piekarnia – nazwa izby w starym domu, gdzie znajduje się piec, kuchnia
Piekielnica – wąwóz na północ od Babińca na granicy Rzepienik Suchy – Rożnowice: „W Piekielnicy my z Linarym kłopali kamiynie...”. Opowieść dziadka Stanisława Przepióry
Piecko – część wsi Rożnowice (obniżenie) na północny wschód od Łukowic przy potoku Pieklanka. Nazwa pochodzi od tego, że podczas pierwszej wojny światowej była tam ciężka bitwa, stąd nazwano Piecko
pieprzony dziadzie! – wulgarny zwrot
pieprzyć – mówić bez sensu
pierdola – wulg. osoba zmyślająca
piernikiem – szybko
pieron – piorun, błyskawica
pierwioska – krowa z pierwszym cielęciem
pijowka – pęd jednoroczny
Pikuś – 1. popularnie mały kundel, 2. mała sprawa
pilno mi – nie mam czasu
Pimpek – często używane imię psa, kundel
pinda – żeński narząd płciowy
piscołka – fujarka
pisia – zdrobniale o żeńskich narządach płciowych
pisior – męski narząd płciowy
pitolić – 1. gadać głupoty, 2. brzydko grać
piykny – ładny
piynić sie – złościć się
piyntka – 1. tył kosy, 2. skrajna kromka chleba
piyntro – sufit z drągów i desek nad boiskiem
pizgać – rzucać
pjerunym – szybko
plac – 1. Podwórko, 2. dużo miejsca
placek – ciasto, sernik, szarlotka
plebajski las – las plebański
plebajski las – parafialny las
plebajskie – pole plebańskie

pleban – proboszcz
plontać się – włóczyć się
plachta – 1. prześcieradło, 2. duże płótno
pło babsku – tak jak robią kobiety
pło Błożymu – przyzwoicie
pło chłopsku – tak jak robią mężczyźni
pło ciymku – w ciemności
pło cygajskiym najduchu- złośliwie mówi się tak o osobie wykazującej w swojej budowie i karnacji cechy podobne do romskich
pło darmło – na próżno
pło dziś dziyj – do dnia dzisiejszego
pło kiegło ciorta – po co
pło kiegło pierona – po co
pło kiela – po ile
pło kryjomu – w ukryciu
pło leku – bez wysiłku
pło mału – wolniej
pło nasymu – w naszym języku
pło pijaku – po pijanemu
pło prowdzie – zgodnie z prawdą
płobudować się – wybudować dom (płobudowali się – wybudowali dom)
płociesny – ucieszny
plod dostatkiem – niczego nie brakuje
plod jesiuj – na końcu lata
plod kłoniec – przed zakończeniem
plod wiecor – o zachodzie słońca
plodarzyć się – mieć szczęście, udać się
Plodglorze – dawna część Rożnowic od księżej drogi w kierunku Sitnicy do pana Rogulskiego, w kierunku Rzepiennika po „Rozowke” (Babiniec)
plodkulek – część wozu podpierająca konice
plodlyż – podejść
plodniś gwolt – podnieść lament
plodpacie – północna strona pagórka (dziołu)
plodpiecek – otwór pod piecem chlebowym
plodpinka – grzyb (opieńka)
plodrostek – dorastające dziecko
plodsiebitka – podbitka pod powałą
plodyś kłogło – podejść kogoś
plōdzies – chodźże
plōdź – chodź
plofolgować – dać więcej luzu
plofukać się – naperfumować się
płoganiac – osoba poganiająca konie podczas orki
płogniywać się – obrazić się
płogodany – rozmowny
płogoniać – kierować koniem lub wołami
płogrodka – nasyp przy ścianie domu
płokozać się – pojawić się
płomał – wolno
płomaścić – dać mocną kartę w grze

plomyje – zmywki pokarmu z naczyń
plomyjorz – 1. cebrzyk lub baja, gdzie myje się naczynia, 2. osoba nieumiejąca utrzymać tajemnicy
ploniecasię – za późno
ploniywyrać kim – pomiatać kimś
ploniywyrka – życie na emigracji
plono – podobno
plopadyjos – osoba porywcza
plopaś – zająć się wypasaniem
plopstrykać się z kiyem – pokłócić się z kimś
plopyrtany – za szybki
plorachłować się – policzyć się z kimś
ploraić – polecić
plortki – spodnie
plosoka – wulg. krew
plospawioć chłójjakie rzeczy do chołpy – kupić różne rzeczy do domu, narzędzia, meble itp.
plostawić się komu – sprzeciwić się komu
plostawić się – wybudować dom
plostronek – część uprzęży
plostrzykło mi – dostałem postrzału kręgosłupa
plosyć dach – przykryć dach strzechą
plościelać krowom – dać pod krowy słomy
plościolka – skoszone zboże leżące w pokosach
plóślimy – poszliśmy
plotargane plortki – podarte spodnie
plotnia – rodzaj wiadra drewnianego z uchwytem z boku
Plotoki – część Binarowej jadąc w stronę Biecza po lewej stronie w binarowskim Nagórze
plo trochu – po trosze
plowadzić się – pokłócić się
plowała – najczęściej z desek strop drewniany
plowiadać – mówić
plowroz – gruby sznur
plowrozek – sznurek
plózdorać – pogrzebać
pniok – pień ściętego drzewa pozostały w ziemi
pniok do rombanio – obrobiony pień drzewa, służący do rąbania lub ciosania drobnych rzeczy
pniokłówka – siekiera do kopania pniaków o wąskim ostrzu
pochnidło – perfumy
podkladek – jajko podkładane pod kurę w gnieździe żeby lepiej niosła
podkłod – podkład pod chomąto
podkulek – przy żeleźniaku podpira kłonicę z tyłu wozu
podługowaty – podłużny
podplomyk – placek z chlebowego ciasta pieczony „na łopacie” posypany cukrem
Podwale – część Biecza pod „wałami”, które kiedyś istniały w Bieczu od północnej strony miasta
pofolgować – dać więcej luzu
pokłod – cienka orka
pol – opał
polepa – posadzka z ziemi w dawnym domu, przeważnie w piekarni
połdniowanie – przerwa na obiad, jedzenie obiadu

poleć – duży kawałek mięsa
polka – drewniany kij na sztylu używany przy rąbaniu drzewa
południca – wir powietrza pojawiający się w upale
południok – seks w południe
póblotki – półbuty, kościelne buty
pódupek – pośladek
pógarniec – ok. 2 kg zboża
pógymbek – policzek
póklopek – rodzaj kopy zboża kopionej na ostrii
puskrzynek – mała skrzynia na zboże
pópiynta – cztery i pół
pótora – jeden i pół
pótrzecia – dwa i pół
pówozek – uchwyt przy dyszlu wozu z jednej strony
praska – deski ze śrubami do wyciskania sera
prawicek – prawiczek
prawić młowe – przemawiać
prawować się – procesować się
procka – urządzenie do ręcznego prania
prog – w domu próg w drzwiach
prosić w kumy – prosić, by ktoś został rodzicem chrzestnym
prouza – soda oczyszczona
prouzioki – placki na sodzie pieczone na blasze
prowdziwek – grzyb borowik
proźniok – osoba której nie chce się pracować
pr! – stój do konia
przecie – przecież
przednowek – okres na wiosnę, gdy nie ma jeszcze zbiorów
przegroda – przegroda w safarni
przemondrzały – wymądrzający się
przepaśnica – padaczka
Przepiorowo droga – droga biegnąca wschodnią stroną „Przepiorówki” wytyczona w polu Przepiórów, obecnie zaniechana w części, ale o wieku i znaczeniu świadczy istniejący do dnia dzisiejszego wąwóz
przetak – rodzaj sita okrągłego
przewłodnio – bruzda biegnąca skrajem pola
przezarcie – przejedzenie: „jeśli sie kto przezry, trza gło młocyć w świjskim korycie i nacyrać dwa dni”
przezbywać się – sprzeczać się
przezuć się – zmienić obuwie
przezyrać się – droczyć się
przeźryć na łocy – przejrzeć na oczy
przody – wcześniej
przybite! – zaklepane
przybiyrać se do głowy – zachodzić w głowę, wariować
przychłybić się – podchlebić się
przychłówek – przyrost pogłowia
prycieś – drzewo, leżące na fundamencie, podwalina domu,
przyćmiony – osoba, która straciła świadomość, ogłuszony
przygnać krowy – przygonić krowy z pastwiska

przykro – stromo
przykrzy się – tęskni się
przyłoz – przyszedł
przypadnica – rodzaj choroby. Leczenie trwa długo: „zeby sie wylycyć z przypadnicy trza dugło chłodzić nad rzykom pło rosie z nadziejom, że spłotko się Rusałke abło Błogine. Płodobno ino nogłe spłotkanie którysik tyk duchow młoze uzdrowić z przypadnicy”.
przyprzyć do muru – postawić w sytuacji bez wyjścia
przyryktować się – przygotować się
przysianek – przedsiónek
przysiółek – część wsi
przysrać kłogło – zdeprimować kogoś, mówiąc
przystawiać się do baby – podrywać żonę
przysuski – przysuszone śliwki węgierki
psi! psi! psi! – wołanie na psa
psiocyć – złorzeczyć
psiyń smyndym – coś się łatwo udało
pucno – nadęta
pudzis w diabły – idź do diabła
pukłos – pokos, trawa skoszona leżąca równo w rzędzie na pościółce
pukłoski – rodzaj wasąga na wóz
pukwarciok – garnuszek o pojemności 0,5 „kworty”
pularys – portfel
pumietkło – rodzaj miotły z gałązek jodłowych
pumogać – pomagać
puscać szkape – doprowadzać klacz do ogiera
puścić kogoś na dziady – doprowadzić kogoś do zubożenia
puwozek – uchwyt na orczyk przy wozie na jednego konia
puzek – narzędzie rolnicze służące do obsypywania ziemniaków
pyncoki – potrawa z pęcaku i suszonych śliwek zalewana mlekiem na zimno
pynto kiołbasy – jedna pętla wędzonej kiełbasy
pyrceć – wydawać rodzaj odgłosu
pytłować mąkę – siać mąkę

R

rachłować – liczyć
rackłować – 1. chodzić na kolanach, 2. zaczynać coś
radło – narzędzie do spalchniania bruzd z ziemniakami czy burakami
radzić – naradzać się
rafa – obręcz stalowa na koło
rafka – obręcz na kole rowerowym, na którym znajduje się opona i dętka
raić – polecać, poswatać
raj – północna część Sitnicy porośnięta lasem
rajbacha – deska do zacierania tynku, obecnie rajbetka
rajtki – rajstopy
rajwas – harmider zgiełk
rak – 1. nowotwór, 2. krnąbrne małe dziecko, 3. rodzaj przegubu na osi kieratu
ramionckło – ramię
ramkło – ramka dla pszczoł

ramlotać się – być niespokojnym, rozbijać się

raniyjse mlykło – mleko udojone rano

rany ściewy! – „ola Boga co się stało”

rapa – 1. ząb wideł 2. część radła

Rasławice – Raclawice, wieś na wschód od Rożnowic: „Rasławice to boł downi przysiółek Rożymbarku” to znów słowa mojej babci z domu Gogoła. Nazwa pochodzi od księżnej Raclawy, która rzekomo wieś tę założyła.

rasłowiok – mieszkaniec Raclawic

Rasławski kłopiec – kurhan w Raclawicach na wygonie obecnie koło szkoły. „W Rasławicach na kłopcju polili ludzi, jak ik jesce nie chłowali. Płopioł rosyptowali na zachłod, wyży i nży głościjca, do dziś tam jes najlepso zymia w Rasławicach”. Z opowiadań dziadka Stanisława Przepióry, a on to słyżał od swoich dziadków.

raśpla – 1. duży pilnik, 2. smukła, ostra, ładna kobieta

raśpla – 1. ładna dziewczyna, kobieta, 2. „ostra” nauczycielka

raštabela – 1. rozlazła krowa, 2. brzydka kobieta

rażni mi – mam większą odwagę

rażno – szybko

rdzyj – rdzeń drzewa

rebryjo – powstanie, bunt

regimyncki dziod – 1. wielki biedak, 2. osoba, która nie umie nic zrobić

rejynt – notariusz

reśpekt – respekt

rešta – ostatek, to co zostało, np. reszta pieniędzy

rewizyjo – rewizja

Rezurekcja – uroczysta ranna msza w Wielką Niedzielę

robić na despet – robić komuś na złość

robić w ciula – robić w balona

roblota – praca, miejsce pracy

roblotny – pracowity

rogaty – z wystającymi elementami

rogol – 1. ostria, 2. mątewka

rojka – rój pszczół

Rokita – imię diabła mieszkającego na bagnach

Rolica – część wsi Rożnowice leżąca w północno-wschodniej części Padołów. „Rolica należała do braci zakonnych Lalikłow późni za długi oddali jom Laškiewiczowi kowolowi z Bugaja. Nazwa płochodzi łod wielgi roli”.

rombać patyki – rąbać na wiązki na opał gałęzie i konary

rombek – chusta z jedwabiu

rombnoć – uderzyć

Romuny – obraźliwie o gnuśnych osobach, które nie mogą znaleźć celu w życiu

roncka – uchwyt

rosada – rozsada, młode rośliny do przesadzenia

rosi dys – kropi lub mży deszcz

Rownia – pola w Raclawicach położone na północ od „Starygło głościjca”

Rownie – przysiółek Rożnowic położony na północny-wschód od Rożnowic, jadąc „Pajskom drogom” na samym dziole graniczy od południa ze Stawiskami od wschodu z Wyrębami, od zachodu z Piekłem. Nazwa pochodzi od równych pól.

roz – raz

roz na ruski rok – raz na bardzo długi czas

roz pło roz – raz po raz, pulcacyjnie

rozbeblać – rozpowiedzieć wszystkim
rozbiyrać cosik – demontować coś
rozbołtać – rozmieszać
rozbuchany – 1. umięśniony, 2. niesłuchający nikogo, nieposłuszny
rozburdać – rozgrzebać
rozbymbnić – rozgłosić
rozchłodzi się ło co – mieć o coś żal
rozciapiyrzony – rozwarty
rozcielać się – 1. rozesać łożko, 2. rozłożyć swoje rzeczy wkoło siebie
rozciskać – rozrzucać
rozdartek – dziecko płaksa
rozdynto krowa – krowa, której przez zjedzenie koniczyny nzbierało się w żołądku gazów
rozdziawić jape – otworzyć usta
rozedrzyć się – krzyknąć
rozegnać – rozgonić
Rozembark – dawna historyczna nazwa Rozembarku, obecnych Rożnowic, zmieniona po wojnie: „Komuniści pło włoynie umyśleli se zmiynić nazwe Rozymbarku, piyrse na Głore Rózanom, płotym Rózanow, az w kłojcu łostały się Rożnowice”.
rozeźryć się – rozejrzeć się, zorientować się
rozganiać – rozgonić, np. bydło na boki
rozgarnować – rozgarniać, np. zboże na boki
rozgrzoć się – ogrzać ciało
rozhusiać – rozbujać się
rozjadziło się – rana się rozjadziła, tj. rozjątrzyła się
rozjusony – pobudzony, rozwścieczony
rozkiklać – rozplątać
rozklepać – rozplaszczyc coś, uderzając młotkiem, np. rozklepać pręt
rozkłópić siano – rozwalić kopę z sianem w celu przesuszenia
rozkwasić komuś morde – pobić kogo
rozleziomy – 1. rozlazły, 2. coś, co się rozeszło
rozłoło się – rozpadało się
rozmajty – rozmaity
rozmarznonć – rozmrozić, np. rozmarznięta czereśnia
rozniyś pło wsi – rozgadać wszystkim we wsi
rozpajerzony – wściekły, okazujący to dobitnie
rozporek – lekko podsuszona śliwka napęczniała pod skórą: „Rosporiki som nojlepse, jak sie śliwy trochę płodsusy, trzy, śtyry dni. Płod suśniom nojlepi polić starym jabłoniowym kłorzyniym, abło gruskom...”.
rozpucony – rozdęty
rozrusać się – ośmielić się
rozstajne drōgi – skrzyżowanie „na rozstajnych drōgach downi lubiały strasyć ciorty i biesy, ale późni zacyli stawiać krzyze i figłory, ludzie się przestali bać”. Opowieści starych ludzi z Babińca.
roztargać – rozerwać
roztorchane włosy – rozczochrane włosy
roztrzepać gnoj – rozrzucić obornik po polu
roztrzepać siano – rozrzucić siano z pukosów
rozumieć się na cym – znać się na czymś
rozwidnio się – świta
rozwlyc – porozwlekać

rozwydrzony – napalony na coś

Rozymbark – dawna nazwa Rożnowic: „Rozymbark był założony we wsi Niemieścino, nazwa wsi płochłodzi łód tegło, ze dzioły we wsi układają się w kształt róży. Piyrsym sołtysym Rozymbarku był Jan de Becz.

Rozymbarski Dziol – wzniesienie na Babińcu, przez które przebiega „Rzepiyski Głósciniec” na granicy: Rożnowice – Sitnica – Rzepiennik Suchy

Rozymbarczy herbu Jastrzymbie – długie lata właściciele sołectwa w Rożnowicach. Wpływy tego nazwiska w Rozembarku są widoczne do dziś. Do dziś wśród rodowitych mieszkańców Rożnowic dominują nazwiska pochodzące od ptaków: Czyżyk, Ziembra, Dutka, Gogola, Gąsior, Przepióra. A także nazwisko Róż, które też jest oddźwiękiem dawnych czasów, czasów kmieci.

rozymbarzko baba – mieszkanka Rożnowic

rozyś sie – rozejść się

roździyrać – rozrywać

równy chłop – sympatyczny mężczyzna

Rusałka – młoda dziewczyna siedząca nad potokiem: „Downi paryjom nad płotokiym przechodzały sie Rusałki. Rusałki były barz piykne i młode zwłodziły chłopokłow, a późni jym zabirały życie”.

Rusek – Rosjanin

Rusin – Łemek

Rusiny – Łemkowszczyzna

ruski jynzyk – język rosyjski

rusos sie jak mucha w smole – poruszasz się bardzo wolno

rušta – ruszt pod kuchnią

rychło – w porę

rychło w cas – po czasie, za późno

rycynus – środek przeczyszczający

ryćkać – ryć ryjem

ryćkać się – rozpychać, pchać się

ryfka – mała obrączka (raczej szeroka)

ryj – 1. ryj świni, 2. wulg. twarz

ryjok – ryj u świni

ryjski – moneta „za Galicji”

ryktować – szykować

ryktować się – 1. stroić się, 2. szykować się na coś

rypać się – wulg. uprawiać seks

rypnąć gupłote – powiedzieć coś głupiego

ryzykant – cwaniak

ryzykować – 1. cwaniakować, 2. narażać się

ryży – rudy

rzec – rzecz

rzemiyj – wąski pasek ze skóry, np. bat

rzepa – roślina podobna do rzodkiewki tylko duża stosowana na paszę i do jedzenia przez ludzi

rzepianka – mieszkanka Rzepiennika

rzepiok – mieszkaniec Rzepienników

Rzepiniki – Rzepieniki są cztery Suchy, Biskupi, Strzyżewski, Marciszewski i jeszcze Golanka, znaczy to: „Suchy biskup strzyze Morcina i głoli”, nazwa pochodzi od tego: „na Rzepinikach sadzili rzepe, krzepe mieli wielgom”. Opowieści opowieści starych ludzi z Babińca

Rzepiyski głósciniec – stary trakt królewski biegnący przez Zakliczyn, Gromnik, Rzepienniki, Rozembark, przy czym w Raclawicach rozdzielił się na Górny gościniec i na

Binarowski gościniec. Górny gościniec szedł do Biecza, wychodził koło Bieckiej Fary. Binarowski gościniec szedł przez Binarową, gdzie w Nadolu rozdzielał się na drogę do Biecza, a stara droga szła przez górę do Siepietnicy i dalej do Trzciny. Część drogi do Biecza szła za rzeką i rzeką Sitniczanką.

rzesutkło – sito do pyłowania mąki

rzezok – nóż w sieczkarni

rzniyntka – bitka

rznonć głupa – udawać głupiego

rznonć siecke – ciąć słomę na sieczkę

rznonć zbłoże – kosić sierpem zboże

rznonć w karty – z pasją grać w karty

rzodkawe zbłoże – trochę za rzadkie zboże

rzondzić – bawić się

rzos – zdolność do cięcia, ostrość

rzucać sie – wściekać się

rzyc – powiedzieć

rzyndować – robić rzędy „znacnykiym”

S

„**Stary głościjynec w Rasławicach**” – droga, która biegnie od Binarowskiej granicy przez Rasławice do Rożnowic, gdzie wychodzi pod panem Kaliszem.

Sadło – zeszyte w formie koła sadło wieprzowe nasolone: „Przepiory zawdy robili sadło, młoczyli gło we świjjskim kłorycie we włodzie ze słonom włodom i łowsianom słomom. Wtedy było piykne, żółte i dobrze sie sprzedawało”.

sadzeniok – ziemniak przeznaczony do sadzenia, średniej wielkości

sadzić sie na coś – chcieć coś zdobyć za wszelką cenę

sadzić zimnioki płod skibe – przyorywać ziemniaki

safarnia – dawna skrzynia na zboże

sakramencki dziod – kolosalny idiota

sakramynckło – strasznie, bardzo

saksy – praca za granicą

sakwas – gatunek drzewa

salasowka – kwas solny

samogłon – bimber

sceć – szczecina

scekać – czekać

scibiać – składać oszczędzać

scolba – szczelina między drzewami w ścianie drewnianego domu

scor – szczur

scuć – podjudzać na zwierzę lub na człowieka

scyniać – przesiewać w celu otrzymania dobrej jakości mąki czy ziarna

Scynś Błoże – pozdrowienie przy pracy w polu czy w gospodarstwie

scypa – uszczypana drzazga sosnowa, służąca dawniej do oświetlania domów

scypać drzewło – rąbać drewno

scypać pnioki – rozrąbywać pnie drzew

scypica – szczypawica

scypić – szczepić drzewa szlachetnym gatunkiem

scyry – 1. prawdomówny, 2. uczciwy
si! – okrzyk płoszący kury
siajba – koło pasowe
siajbus – pomylenieć
siara – pierwsze mleko od krowy po wycieleniu
siarpać – szarpać kogoś
siber – zasuwa w kominie albo w piecu
sicina – sitowie
sie idzie – już idę
sie robi – robi się!
sie widzi – widzę
sie wiera – wierzę
siecka – pocięta słoma w sieczkarni
siecynie – koszenie
siedym skaraj – wiele problemów
siedzi ci cosik we lbie – 1. o czymś rozmyślasz; 2. masz nieprzewidywalne pomysły
siedzieć dzieś – mieszkać gdzieś
siedzisko – miejsce do siedzenia na wozie konnym
siekać – ciąć na drobne kawałki
sieknąć – uderzyć
siepać – szarpać
siers – sierść
siksa – młoda dziewczyna, podłotek
sikuś – zdrob. członek
siompi dysc – wolno pada deszcz, mżawka
siondź na dupie – uspokój się
sionś se – odpocząć sobie
sitanka – mieszkanka Sitnicy
Sitarzki głościyniec – droga biegnąca od obecnej ul. Bochniewica w Bieczu przez „Grodzki las” i dalej na zachód granicą Strzeszyn – Binarowa, następnie „Bugajskim dziełem” przez Sitnicę i prosto przez Załęże do przysiółka Turzy „Młynek” i dalej do Ciężkowic.
Sitek – złośliwie o mieszkańcu Sitnicy (mówiąc w gwarze sitnickiej)
sitkło do mlyka – cedzak do mleka
Sitnica – Wieś nad „Sitnicankom” przy drodze do Turzy i Ciężkowic: „Tu dzie Sitnica były lasce i paryje, nik tam nie chłodziuł. I przyjechali łosadnicy z Łosobnicy koło Jasła, wycili lasce i założyli wieś. Sitoki barz sie scycili swłojom innom młowom przez „e” i zwyczajami, ludzie przez to na ik wieś godali Scytnica”. Opowieść mojej babki Bronisławy Przepióra z domu Gogola
sitok – mieszkaniec Sitnicy
siupać – do dziecka: siedzieć
siur – członek męski
siurlać – do dziecka: sikać
siuter – żwir
siwiec – jodyna
siwy – niebieski
siwy kłoj – koń maści białej, najbardziej wytrzymały: „Siwe kłonie som twardse łod kasztanow”.
siyc – kosić
siyj – pomieszczenie pierwsze po wejściu do domu; sień
siynniki – worek na słomę ze zgrzebnego płótna do łóżka

skaliczyć się – zranić się
skapcianały – pozbawiony popędu ze zmęczenia lub starości
skaradnie – brzydko
skarucha – kora drzewa
skaza na sercu – uszczerbek na psychice
skiołceć – skomleć przesadnie
sklamrzeć ło co – prosić o coś natrętnie
skłocina – biedny chłopiec
skłoczyć po co – iść szybko coś załatwić
skłopić siano – skopić siano na „rogolach” ostriach
skłorcorz – handlujący skórami
skłośniały – przemarznięty do szpiku kości
skłot – młody chłopak
skłowycynie – zawodzenie psa
skokać se do locu – kłócić się
skolcały – twardy
skoranie Błoskie – utrapienie
skrajać – skroić
skrobacka – zdarta miotła brzozowa do zamiatania po stajni
skrobać się – drapać się
skrobka – rodzaj ośnika obączastego, narzędzie to służy do strugania „niecek, kłopyt i szufli, kłoryt świjskich”
skrynąć się – obrócić się
skrynt – okucie wozu na przednich śnicach
skrzyntna – zaradna kobieta
skubel – ucho w ścianie służące do zamykania
skublica – część zamknięcia zakładana na skubel
skuśkać – zepsuć
ślodzi zboże – wschodzi zboże
śloma – źdźbła zboża omłóconego
smarki – wydzielina z nosa
smłolne drzelo – drzewo z dużą ilością żywicy
smoli mnie – suszy mnie
smycka – trawa rosnąca na podmokłych łąkach i bagnach
smydzi mnie – mam kaca
smyki – płozy przy saniach
smynd – 1. zapach, gdy, coś się upiecze, 2. czad zapach
smyndzi mnie – suszy mnie, mam pragnienie, chce mi się pić
smyntorz – cmentarz
Smyntorz przy starym kościele – cmentarz przy nieistniejącym murowanym kościele w Rożnowicach: „Wkoło murowanego kościoła chłowali ludzi...”. Opowieści zasłyszane od starych ludzi
Smyntorz w Rożnowicach – Cmentarz na krzyżówce Rożnowice – Rzepiennik – Sitnica założony w momencie gdy budowano kościół św. Andrzeja w Rożnowicach, który miał stanąć na górcie po lewej stronie drogi na Sitnicę, na polu Mentla
Smyntorz włojskłowy – cmentarz wojenny w Rożnowicach mieści się na południe od „Rzepiyjskiego Głóścijca”. Przy gościńcu jest ustawiona tablica (przy drodze Doranówce) wskazująca dojazd. Cmentarz znajduje się na rożnowickim wygonie, zrobiono go na miejscu cholerycznego cmentarza. „Jak ym chłodziuł do szkoły nazbirołym lian na smyntorzu, babka

godo: coś ty zgupioł, kces zaraze przyniś do chołpy? Wziyli i spolili liany”. Opowieść mojego ojca, J.Przepióry z Babińca.

Smyntorz zwierzyncy – cmentarz, gdzie dawniej chowano padłe zwierzęta, usytuowany wyżej pana Przepióry, niżej cmentarza prowadzi droga na Padoły. W miejscu cmentarza rośnie „Brzezina”. „Downi tam chłowali zdechłe krowy i kłonie, zeby sie zaraza nie rozniosła pło wsi...”. Opowieść dziadka, Stanisława Przepióry

smyrać – wydawać szemrzący odgłos, szemrzeć

smyśny – dziwny

snopek – snop zboża

snozka – rodzaj listewki

snozy – drągi, na których przybite są deski drzwi

sobaco ! – przekleństwo (psio)

socha – drewniany pług

Sołtystwo – przysiółek Turzy, kiedyś własność sołtysa: „Sołtysem na Turzy boł Lech de Turza, miol branke miyscke z Biyca”.

somsiek – skrzynie na zboże

sośnia – sosna

sośnina – las sosnowy

spacnie – na opak

spacony – wypaczony

spaćkać – zbrudzić, zepsuć

spaprać cosik – zepsuć jakąś sprawę (robotę, oświadczyń)

spaś z ambony – zapowiedzi przedmażeńskie zostały ogłoszone

spec – fachowiec

specyfinder – chojrak

specyfingiel – cwaniaczek

spiechlota – skwar

spieprzać – uciekać

spindrać sie – wychodzić, np. na drzewo

spłodlorka – deska na spodzie wozu

spłodzioć sie – spostrzec się

spłodziywać sie kłogło – oczekiwać na kogoś

spłokać sie – pozbyć się gotówki

spłoniwyrać kłogło – 1. skrzywdzić kogoś, krzyżując na niego 2. ośmieszyć kogoś przed innymi

spłoro – szybko

spłosobnoś – okazja

spłowiednica – konfesjonał

spogrzywać żelazło – łączyć, podgrzewając w ognisku do wysokiej temperatury stal

spolyniskło – pogorzeliśko

spomnieć se – przypomnieć sobie

sprawić coś – coś kupić

spryt – zgrabność

sprytny – zgrabny

sprzongać sie – spinać konie ze sąsiadem

sprzonganie – łączenie w pary koni w zaprzęgu

sprzontnonć kłogło – zabić kogoś

sprzonźnik – sąsiad, z którym się sprzągamy

spust – długi strug do wyrównywania powierzchni i krawędzi desek, dągów do beczek itp.

spyrka – słonina solona w beczce

spyrlać – gromadzić, ścibiać, oszczędzać

spyrlać się – wspinać się

spytać się – zapytać się

spytki – dowiadywanie się

sracka – biegunka

srać pło kiymś – nagadywać za plecami na kogoś

srać w gacie – bać się

srogi – 1. wielki, 2. warsztat do cięcia piłą ręczną drewna

srokaty – w cętki lub plamy różnokolorowe

Stajania – „Na naszym dziele koło nos łód zachłodu: Warzechłowka, Cyzykłowka, Rozowka, Głombikłowka, Kłozłowka, Kurzowka, Przepiorowka, Rogulscowka, Kłorcowka, Serwłojscowka, Faliszkówka, te płoła na Babiycju, a późni, dali na wschłod Doranowka, Wygłon rozymbarski itd. Przez Rożnowice, Rasławice, Binarowom az po Biyc, gdzie płoła idom juz w innom strone”.

stajanie – większy obszar pola

stajnia – obora

stanął dymba – o koniu, który stanął na tylnych nogach

starodowny – stary, zabytkowy

starosta – gospodarz

stary lis – sprytny doświadczony człowiek

stawiać kontre – sprzeciwiać się gwałtownie

Stawiska – przysiółek Rożnowic na wschód od „Pajski drogi”, drogi do Ołpin. Na północy graniczy z Równiami, ze wschodu z Zawadą. Nazwa pochodzi od stawów, które tam były.

stoć w loglonku – stać w kolejce

stówek – staw

stracić się – zgubić się

straśnie – bardzo

strōgac – stróżek do ziemniaków

strōgacka – temperówka

strōgać biznesmena – udawać biznesmena

strōgać chojraka – udawać chojraka

strōgać dziada – udawać niedorajdę

strogać się – bać się

stronić – unikać

stroncki – 1. strąki we włosach, 2. strąki fasoli, grochu itp.

strozek – część koła wozu łącząca brzośtynki między szprychami

strōzek – rodzaj struga ręcznego do specjalistycznych prac stolarskich

strōzok – narzędzie do obróbki kopyt końskich stosowane podczas kucia konia

stryk – brat ojca

strzałka – środkowa część kopyta konia

Strzesyn – wieś w sąsiedztwie Biecza. Nazwa pochodzi od strzech: „św.Jadwiga chłodziła do źródelka pić włode, spłodobały jej się chołpy ze strzechami, to nazwała całom te wieś Strzesyn”.

strzonska [szcząska] – owies z jęczmieniem; mieszanka owsa i jęczmienia stosowana na obrok do koni

stuc się – 1. uderzyć się, 2. zbić

studzielina – galareta

studziynka – źródelko, dołek wykopany na źródle

stuknięty – głupi

stulać głupoty – zmyślać

stulić kłope – skopić kopę siana
stulić usy pło sobie – zrobić się pokornym
styrceć – 1.wyczekiwać 2. wystawać za czymś, sterczeć
styrmać – układać byle jak na kupce
styrmać się – wychodzić na coś
suchalnica – konfesjonał
suchłoty – choroba płuc, gruźlica
suchłoty – gruźlica
suka – rodzaj korytka podkładanego pod koło gumiaaka w celu hamowania
sukmana – długi wierzchni ubiór ze sukna albo wełnym noszony u nas przez mężczyzn
suma – msza w południe
sumiynie ci godom – zakłęcie, powiedzenie, które znaczy, że mówi się prawdę (zgodnie z sumieniem)
susyca – suche drzewo w lesie
susyc leb – zawracać głowę
suśnia – miejsce do suszenia owoców śliwek, jabłek
swarzyć – karcić kogoś
swarzyć kłogło – udzielać reprimendy komuś
swarzyć się – klócić się
swatać – pośredniczyć w rozmowie pary osób mających zamiar żeniaczki
sweder – sweter
swłoj chłop – cieszący się zaufaniem
swłornik – sworzeń przy wozie
swora – część wozu łącząca tył i przód
swok – mąż siostry ojca
sybistość koł – odchylenie kół wozu górą na zewnątrz od wozu
sydło – szydło
sygnować – dzwonić w kościele sygnaturką
syndzielina – szron
syrsyj – szerszeń
szacować – wyceniać
szaflik – duże naczynie z dwoma uchami
szanować – dbać o coś, np. szanować portki
szarpnonć się na coś – porwać się na coś
szatkownica – urządzenie do krążania kapusty
szewski stołek – wklęsły taboret o trzech nogach
szkapa – klacz
szmaciorz – pogardliwie o osobie bez honoru
sznafnyca – czapka do spania
szolować cholpe – obijać deskami dom
szpagat – sznurek
szpontować kłogło – podpuszczać kogoś
szpulać – biec szybko
szufelka – drewniana mała szufla do zboża, mąki itp.
szumieć – zadzierać z kimś
szwyndać się pło wsi – włóczyć się po wsi
szwyndać się płod nogami – zawadzać
szyklować się na co – spodziewać się czegoś

Ś

- ścielać płod krowy** – dawać słomę pod zwierzęta
ścielać się – zakładać gniazdo
ścierwło – 1. mięso, 2. zła, fałszywa osoba
ściorane błoty – schodzone buty
ściupać – zrębać
ściurkiym – ciurkiem
ściyngac – część chomąta, łańcuch z koluchem zakładany na dyszel
ściyrnie – ściernisko
ściyrnionk – koniczyna wyrosła na ściernisku
ściyzka – ścieżka
sklonka – 1. ślizgawica, 2. szklanka
ślajać się – włóczyć się, szlajać się
ślamazarny – powolny
ślamłować flaki – czyścić jelita
ślaufa – rodzaj hamulca przy wozie żelźniaka
ślaufować – hamować
ślauwoga – waga wodna
ślepo kisko – wyrostek robaczkowy
ślepok – osoba z zezem
ślezoj – miejsce w oborze, gdzie znajduje się obornik
ślichta – gładź tynkarska
ślinić się – być złym, złorzeczyć
śliwianka – kompot ze śliwek suszonych
śliwoki – patyki ze śliwy
śliwucha – wódka ze śliw
ślizgawica – gołoledź
śluban – rodzaj ławy służący w nocy do spania
ślufka – pętla z paska, np. przy lejcu
śluz ! – koniec pracy
ślypia – oczy
śmioć się – 1. Śmiać, 2. drwić z kogoś
śmiyntana – śmietana
śmiyrgiel – 1. głupota w głowie, 2. kamień do ostrzenia na dużych obrotach
śmugiel – szmugiel, przemyt
śnice – część wozu
śniodać – jeść śniadanie
śpasy – żarty
śpek – wędzonka
śpiki – wydzielina z nosa
śpilor – ostre narzędzie (szydło)
śpitól w Rozymbarku – szpital w dawnym Rozembarku wybudowany z drewna „na Kapisiówce”, tj. po lewej stronie drogi (na górze) biegnącej w kierunku Raławic. Później mieściła się tam szkoła, jeszcze później przedszkole, w końcu budynek podupadł i został rozebrany.
śpryca – rodzaj rury z tłokiem, dawniej używanej do nabijania kielbas
śprychy – śprychy przy kole wozu żelźniaka
śrubka – nakrętka

śrubstag – imadło kowalskie
štama – przyjaźń
štangla – rurka lub oś metalowa długa na ok. 150 cm
štebekać – mocno uderzać, natarczywie
štopyrkać – uderzać niespodziewanie i ostro
štōrać – zaczepiać
štōrmok – osoba niemogąca ustać spokojnie
štrajbel – rysik
štramy – przy saniach łączą je ze smykami
štychlówka – szpadel
štyl – drążek rękojeść przy widłach, młotku, łopacie itp.
štylwoga – waga do bron (mocowanie do bron konnych, do których przypina się wagę lub orczyk)
štyrceć – sterczeć
štyrdziści – czterdzieści
štyry – cztery
šw. Jan – figura na skrzyżowaniu „Pajski drogi” z gościńcem (pode dworem). Święty Jan jest postawiony ku czci pierwszego sołtysa Rozymbarku, a „piyrsym sołtysem Rozembarku boł Jan de Becz”.
šw. Tadeus – figura na skrzyżowaniu „Ksiynży drogi” z gościńcem (pod kościołem)
šwiadcyc komu – poświadczać komuś w sądzie
šwiderek – świder
šwidrowaty – mający zeza
šwiekra – matka męża
šwijskie kłoryto – koryto, w którym oparza się świnię po zabiciu
šwiniok – czerak
Šwisko głora, Šwiniogóra – góra na północ od Raławic i Binarowskiego wygonu „Na Šwiski Głorze rosły dymby, na żołyndziach Binarowioki wypasali świnię”
šwiycić locami za kłogło – wstydzić się za kogoś, odpowiadać za kogoś

T

tabłorek – taboret
Toblorka – część Olszyn niedaleko kościoła św. Jana w Rzepienniku Biskupim. „Tablorka nazywo sie tak, ze tu Tatarzy mieli swłoje tabłory, wkoło kłościółka była wieś, co ją Tatarzy wypalili”. Wiem tylko tyle, zastałam to od starej 90-letniej babci na „Tabłorce” w 1998 roku.
tajacka – roztopy
tajcować – tańczyć
tamłok – tam
taradaja – rozlazły pojazd, rozklekotany wózek
tarasić – deptać
targać coś – 1. rwać coś, 2. nieść coś ciężkiego
targać cześnie – zrywać czereśnie
targłowica – targ, plac targowy
tarło – tarka
tatarka – gryka
taż! taż! – wołanie na kaczkę i gęsi

- telepać** – trząść
telepłotać – poruszać, szarpać rytmicznie
Teresin – część Ołpin na północ od Rożnowic
tiu! tiu ! – wołanie na kury
tiutia – zdrob. o kurze
toczyć głowy – toczyć części koła wozu drewnianego
tojtnonć – umrzeć
tokarnia – tokarka na korbę do drewna do toczenia głów, kół, nóg stołu itp.
toki – taczki
tolać – toczyć
tolać sie – turlać się
topielec – stwór mieszkający w bąbolu lub studni, straszy się nim dzieci
toplorzyskło – drewniana część siekiery (uchwyt)
torbe siecki worte – nic nie warte
tornie – tarki, ciernie
tornie – tarnina albo kolczaste krzewy
Tosiek – Antoni
towlot – gęsty smar do łożysk
tracka – ręczne cięcie desek
tracnio piła – piła ręczna do cięcia desek
tragarz – drzewo podtrzymujące powagę
troc – ten, kto tnie deski
trok – sznurek
troncać – zaczepiać
tropić sie – martwić się
trotuar – bruk
troty – trociny
trupiarnia – kostnica
truś! truś! – wołanie na królika
tryk – samiec owcy
trynkłować – tynkować
trzopieć – dudnić
trzopy – garnki
trzoska – szczapa, drzazga drzewa
trzymać do krztu – być chrzestnym
tuc sie – dowodzić, zachowywać się nadpobudliwie
tucek – tłuczek do ziemniaków
tucone ziemniaki – ziemniaki piure, tłuczone
tulać – toczyć
tumacyć – wyjaśniać
tumok – osoba ciężko pojmująca, nieuk
Turoń – diabeł podobny do tura wyglądem i usposobieniem, bardzo brzydki, rozczochrany gwałtowny i nieprzewidywalny (Ty Turoni to wulgarny obraźliwy zwrot)
Turza – wieś przy „Kwiatonowskim gościyju”. Gwara trochę inna jak u nas, nazwa wsi pochodzi od Tura: „Krol boł w Biycu i wybroł sie na płolowanie do wielgich lascow, dzie teraz Turzkie głory, wypod na niegoł tur, nie wystrasoł sie, ino gło płowaliuł jednym pchniynciym łoszczepa”.
turzki kłościół – kościół wybudowany w Turzy w 1333 roku. Kościół był drewniany, chrzcielnica z niego znajduje się w Muzeum Ziemi Bieckiej (Kromerówka).
turzki Raj – las, gdzie na granicy z Sitnicą „siedzom boginy i dziwoki”

tutok – tutaj
tuz – as w kartach
tycno piechlota – fasola Jasiak, która potrzebuje tyk
tycyć piechlote – ustawiać tyki na polu z fasolą
tyćkło – troszkę, mało, odrobinę
tyka – cienka długa żerdź
tyla – tyle
tylo – tyle
tyngi – gruby
tyrceć – wydawanie specyficznego dźwięku, turkotu
tyrkanie – kopulowanie owiec
tyrpać – 1. szturchnąć, 2. ruszyć, drgnąć, np. ręką
tytlać – toczyć coś, żeby się obrało, np. mąką, sieczką itp.
tytlać się – brudzić się

U

u dupy mi to wisi – mam to gdzieś
ubabrać się – ubrudzić się
uchłować się – wyrósć, wychować się
uchybać – ułamać przez chwianie
uciapkany – brudny (aleś uciapkany – ale jesteś brudny)
uciupać – urąbać
ucynek – czyn
ucynić uroki – rzucić czary
uczyć nosa – dać nauczkę komuś
udrzyć się – głośno krzyknąć
ugłor – pole leżące odłogiem
ujek – wujek, brat mamy
ujma – zboże gorszej jakości, odpad przy młynkowaniu
ujodać – szczekać
ujść cało – uratować się
ukalić się – ubrudzić się w błocie
ukidany – oblany gęstą ciecżą np. budyniem (ubrudzony)
ukłośny – skośny
uknole – gwoździe do podków (podkowiaki)
ululać się – opić się
ułyngolka – zależała gruszka
ułan – czerwony kozak (grzyb)
umielać ziorek – namleć zboża
umizgi – zaloty
umizgować się – zalecać się
umlorusany – ubrudzony
umorusać się – ubrudzić się
umyncony – zmęczony
upaprać się – ubrudzić się
upaś się – przytyć
upy – łupiny

upyćkany – ubrudzony
urobiony – zmęczony pracą
uroki – czary
uscibiać – uzbierać, zaoszczędzić
usmolić się – ubrudzić się czymś czarnym
ustatkować się – zacząć życie stateczne
ustulać pore kłop – skopić parę kop (np. siana)
uszczyć – uciąć nożyczkami
utargać – narwać np. owoców
utopiul byś mie w łyżce włody – wszystko byś zrobił, żeby mi jak najbardziej szkodzić
uwalony – bardzo pijany
uwijać się – śpieszyć się
uwolany – brudny
uwziął się na kłogło – zawziąć się na kogoś
uwziynty – nieustępliwy
uzyrać się – użerać się
użryć – ujrzeć, zobaczyć
użyć świata – użyć życia, zabawiając się beztrosko
użyty – pomocny

W

w dyrdy – szybko
w imie Błoże – zgodnie z wolą Bożą, przy zaczynaniu jakiejś rzeczy
w lejsie – w lesie
w pierony – daleko
w zod – do tyłu
wachlarz – błotnik przy rowerze
wadzić się – 1. klócić się, 2. gniewać się
Wapniska – część Biecza na zachód od miasta: „na zachłód łód Biyca wypolali wapno”, stąd nazwa.
wartki - szybki człowiek
wartnik – wartownik, stróż
warzecha – drewniana duża łyżka do mieszania
warzone mlykło – mleko gotowane
warzyć – gotować
was – należący do was
waserwoga – poziomica
wasonzek – skrzynia pleciona, ozdobna na wóz
waśtat – warsztat stolarski
wazonek – doniczka na kwiaty
wceśni – wcześniej
wcora – wczoraj
wdynzdny – nie na żarty
weki – słoiki z konfiturami
werblik – zapinka przy łańcuchu do wiązania krów wchodząca na koluszek
werteby – nierówności, np. nierówna droga
wiano – uposażenie panny na wydaniu

wihajster – uchwyt, przycisk, guzik, przyrząd
widzi mi sie – zachcianka
wieczero – kolacja
wieklować tu – być tutaj bez końca
wiela – ile
wielgi – wielki
wieprzek – wieprz
wieśniany gnoj – obornik wywieziony na pole na wiosnę
wietek – faza księżycy przed nowiem
Wikta – Wiktoria
wiljo – wigilia
wio – ruszaj (do konia)
Wiśka – Jadwiga
wiśta – w lewo do konia
wycha – zielony bukiet wieszany na zakończenie budowy
wyśać na kim psy – obgadywać kogoś, mówiąc niekorzystne rzeczy
wyż – wejść
włoczyć – bronować
włoczyć sie – wałęsać się
włoczyć sie pło sondach – procesować się
włojok – żołnierz
włoka – 1. osoba lubiąca chodzić po domach lub w ogóle gdzieś indziej; 2. dwa drągi, jeden krótszy, drugi dłuższy zbite w kształcie cyfry 7 do zawleczenia na pole pługa
włonitować – wymiotować
wnynk – wnuczek
wnynter – samiec, który ma jądra w brzuchu
wonciol – duży brzuch
wontor – rowek w „dongach” (deskach, z których składa się beczka), w którym umieszcza się dno beczki
wortać cosik – być cenionym, szanowanym
wpaść w lokło – spodobać się komuś
wpaść w uchło – łatwo zapamiętać melodię
wracać sie – iść z powrotem
wsolek – samiec wszy
wstawiać kontrę – sprzeciwiać się
Wszolek Polka Malorz – artysta ludowy z Rożnowic z początku XX w., wyrzeźbił m.in. stacje drogi krzyżowej w kościele św. Andrzeja. „Połka malorz umiał barz dobrze malować, przysed roz do nos, dołem mu papiyr z cygarow, to tak mnie wymalowoł, ze bołym podobny jak dwie krople włody”. Opowieści dziadka, Stanisława Przepióry
wujanka – żona wujka
wybulić tylo piniyndzy – drogo zapłacić, dać dużo pieniędzy
wychłodek – ubikacja na polu
wyciongać rynke do kłogło – pomóc komuś
wyciongnonć kłopyta – umrzeć
wyciulać – wyryktować, oszukać
wycyckać do łostatniegło grosza – wyciągnąć wszystkie pieniądze
wydać sie – wyjść za mąż
wydoleć – wystarczyć
wyganiać – wyprowadzać na pole, np. krowy
wyglancować błoty – nadać połysk butom

wyglynd – kwadratowe okno w oborze do wyrzucania obornika
wyglōdka – ubikacja na polu
wyglōn – wspólna miedza, pastwisko wiejskie dla krów
wygnać – wygonić
wygryś kłogło – zająć czyjeś miejsce
wyjścać – wysikać
wyjś na ludzi – wyrosnąć na porządnego człowieka
wyjś na swłoje – nie stracić na interesie
wyjyntka – ostatnia skiba wyorywana w bruzdzie
wykiwać – oszukać
wykłopyrtać się – wywrócić się do góry nogami
wykrakać cosik – przywołać coś złego słowami
wylizać się – wyzdrowieć z choroby
wylywa – powódź
wyłonacyć – przekreślić odwrotnie na drugą stronę
wyndzonka – wędzony boczek
wynwłoz – wąwóz, gdzie biegnie droga
wypaś się – przytyć, nabrać wagi
wypucować – wyczyścić
wyrceć – 1. zachowanie psa, 2. dawanie głosu przez jakiś poruszany przedmiot
wyrkło – łóżko
wyryktować kłogło – 1. urządzić kogoś 2. oszukać kogoś, zrobić na szaro
wyryktować się – 1. wystroić się, 2. oszukać się
wyrymbianka – mieszkanka Wyrembów
wyrymbiok – mieszkaniec Wyrembów, przysiółka Rożnowic i Raclawic
wyrznąć – uderzyć
wyrznąć kłogło – uderzyć kogoś
wyscyrbać – wyszczerbić
wyskrobek – ostatnie dziecko
wyswać kłogo na spytki – wysłać kogoś, żeby się wypytał o różne rzeczy
wyswatać kłogło – doprowadzić do ożenku
wytalać się – wytarzać
wyzamykać się – zamknąć się w domu
wyziyrać kogoś – oczekiwać na kogoś
wzuć błoty – ubrać buty

Y

y! – nie
ym zrobiu! – ja zrobiłem
ynty – któryś z kolei
yy! – niee !
yyy! – nie

Z

z Błogiym – zostać z Panem Bogiem (pożegnanie)
z grubsa – z grubsza
z kraja – na kraju
z mety – od razu
z plaskaca – z otwartej ręki (uderzyć kogoś)
z płośluza – z mniejszego kąta łagodnie
z połdnia w siyni – w południowej części sieni
z przykra – z dużego kąta bardzo stromo
za dnia – o poranku
za niedługło – wnet
za pamienci – kiedy pamiętamy
za płorzondkiym – po kolei
za wcasu – 1. zawczasu rano, 2. za wcześnie
za widoku – w czasie dnia (pod wieczór)
zabrać się – 1. przytyć, 2. pójść, szykować się do odejścia
zabujać się – zakochać się
zachciywka – zachcianka
zachodzić się – odwiedzać się
zacionć się – uprzeć się
zacynty – uparty
zacynić chlyb – zarobić ciasto na chleb
zadek – tyłek
zadnio noga – tylnia noga
zadrzyć z kim – wywołać konflikt z kimś
zadiadować się – 1. zaniedbać się, 2. spóźnić się
zadziora – osoba zaczepna
zagaić – zagadnąć
zaglorzały – zakochany
zajoba mieć – być głupim
zajynco kapusta – szczaw
zajzajer – kwas solny, coś kwaśnego
zakalec – nieudany placek
zakapior – osoba niestroniąca od bójek i alkoholu, pijąca na wsiach wino pod sklepem
zalezolki – owoce gruszki jabłka, które pod wpływem leżenia zmiękły i nabrały dobrego smaku
zalyź komu za skóre – narazić się komuś
załapać się – zahaczyć się, wziąć w ostatniej chwili udział
zapaćkać – zabrudzić
zapiykać fajke – zapiekać fajkę w popiele, aż się nagrzej
zapłodzioć się – zagubić
zapłomnieć ło Błożym świcie – czymś być bardzo pochłoniętym
zapolki – zapalki
zaprzyć drzwi – zamknąć drzwi
zapusty – gody
zapaścić się – zaniedbać się
zaraza – 1. zła kobieta, 2. choroba
zarnowka – kołek do obracania kamienia ręcznych żaren
zaś – znowu
zaślachtować – zabić
zatolek – tylni i przedni element skrzyni przy wozie

Zawada – część wsi na wschód od Stawisk za potokiem. Nazwa pochodzi od tego, że dwóch braci się zawadziło, pokłóciło o tę rolę

zawlyc pôle – zabronować pole

zazyrać – patrzeć gdzieś w jakieś miejsce

zażryć do kłogło – odwiedzić kogoś

zbereźnik – rozpustnik

zbiyrać pôle – uprawiać pole

zbutwiolka – zbutwiałe drzewo

zbyrk – nierówne, kiepskie pole

zdechłok – chorowitek, człowiek chorowity

zdechły – umarły, nieżywy

zdun – fachowiec budujący piece kuchenne, kaflowe

zdychać – umierać

zdyrkać – telepać, trząść

zdiadować kłogo – „puścić kogoś z torbami”

zdiara – mała drzazga

zdziwiać – dokazywać

zeprzolka – burak, brukiew, jabłko lekko podeschnięte, pomarszczone

zezryć – zjeść

zgnoić coś – doprowadzić do zniszczenia

ziajać – ziewać

ziazia – dziecinnie: boli rana, skaleczenie

Zielono ulica – nazwa części Binarowej, domów i drogi wokół potoku biegnącego od centrum wsi w kierunku północnym. „Boł płorzondny ksiądz w Binarowy, sed drogom łod Wanatow na północek koło płotoka. Tak było piyknie, drzewa sie nachylały nad drögom, tak mu sie nadało, ze ściyzke – dröge nazwoł Zielono ulica. Jednak późni cosik płodpod i biskup go przenios na innom parafie”.

zimłowy gnoj – obornik wywieziony na pole w jesieni

zimniocysko – pole po zebraniu ziemniaków

ziobra – żebra

ziorka – ziarno zboża

zmarnić coś – stracić coś

zmiyś – zamieść

zmlora – złośliwy strach „zmlora siedzi na piersiach i dusi w nocy”

zmłoz sie – zdobyć się na coś

zmorźlok – osoba, której ciągle zimno, lubiąca ciepło

zmyć sie – uciec po cichu

znacnik – urządzenie służące do robienia rzędów o trzech płużkach

znacyć zoglony – robić na polu rzędy znacznikiem

zoblol – worek na gardle ptaków

zociyngiel – narzędzie do naciągania rafy na koło

zod – tył

zoduch – duszne powietrze, zaduch

zodyska – zadyszka

zogawica – nogawka spodni

zoglón – część stajania oddzielona bruzdami

zoglony – pole lub części stajania

zójtek – mały chłopiec, szkut

zolza – zła kobieta

zomek – 1. zamek u drzwi, 2. zamek obronny

zopartek – zepsute jajo kurze
zopaska – rodzaj fartucha dla kobiet
zopiecek – miejsce na piecu lub za piecem
zopust – okres roku koniec karnawału
zor – żur
zortka – prosty okorowany drąg, najczęściej jodłowy (żerdź)
zotolek cholpy – tam, gdzie są najkrótsze ściany domu
zotylnik – sworzeń wkładany do swory z tyłu wozu
zowiklok – pień drzewa poskręcany podczas wzrostu
zowłojna – sprężysty kij do zowłojnienia
zowłojnić włoż – wiązać wóz łańcuchem, zakręcając kij (zowłojne)
zrobić komu ucynek – rzucić czary na kogoś
zryć – wulg. jeść
zryć się – bardzo i ciągle się kłócić
zryktować – 1. zrobić, 2. przyszykować
zupa z gwoździa – zupa na wodzie zaprawiona miętą (z niczego)
zwada – kłótnia
zwarzone młykło – mleko ścięte wskutek gotowania, gdy jest osikowe
zwolać się – ubrudzić się (aleś się zwolował – ale się ubrudziłeś)
zwołany – ubrudzony, czarny
zydel – taboret
zygać – zaczepiać
zyglować – bić batem
zyjś się – spotkać się
zyndra – rdza lub nalot na stali
zyrny – mający apetyt

Ź

źdorać – zaczepiać
ździara – mała drzazga
ździcały – zamknięty w sobie, dziwny
ździebko – troszeczkę, bardzo mało
ździebłok – pieszczotliwie: mały chłopiec
ździebło – źdźbło
ździwiał – dokazywać
ździyrzyć – wytrzymać
żeleźniok – 1. wóz o stalowych osiach, 2. garnek z żeliwa
źraleć – dojrzewać
źrały – dojrzały
źrebica – źrebię starsze płci żeńskiej
źrebić się – poród u klaczy
źrobek – źrebię płci męskiej
źrybie – źrebię
źwiekłowanie – przeżuwanie pokarmu przez krowę

Ż

żelozkło – 1. ostrze struga, 2. żelazko do prasowania

żłopać – pić zachłannie

żomnie – dużo

żyć na karte rowerową – żyć w niezalegalizowanym związku

żyniac – kawaler mający się wkrótce ożenić

Zakończenie

Przedstawiony słowniczek kompletowałem przez sześć lat z różnym natężeniem. Nikt nie przypomni sobie ot tak, dwa i pół tysiąca słów w jeden dzień. Te wszystkie słowa są nadal żywe, są używane np. w rozmowie ze starszymi ludźmi w Rożnowicach. Używam ich w dialogu telefonicznym z moim ojcem, matką czy też z kolegami. Nie wymienię tu po nazwisku, ale niektórzy tą gwarę jeszcze znają. Wszystkie słowa i zwroty, a nawet znają ich więcej, bo zapisałem tylko część.

W naszej gwarze rożnowickiej, tej prawdziwej, którą ja znam, jest wiele cech, które niestety zanikają. Przykładem tego jest „s” i „ś” zamieniane na „sz”, np. płosed – płoszed. Mnie to razi bardzo, nie tak powinno być! Ale język kształtuje się, jak się kształtuje. Zmieniają się uwarunkowania kulturowo-społeczne, zmienia się szacunek do ludzi. Chcę tutaj zwrócić uwagę, o czym pewnie młode pokolenie nie wie, że grzecznościowo do obcych i starszych ludzi zwracało się na „Wy”, np. *zrobiliście babkło, płośliście somsiedzie, przyjechaliście do nos ujku* itp. Bardzo mało osób w naszej okolicy tak się zwraca w dzisiejszych czasach, a jeszcze 35 lat temu to było powszechne w naszym regionie. Zanikają też pewne słowa związane ze sposobem życia w dziedzinach, takich jak: rolnictwo, rzemiosło, obrzędy itp. Kto teraz wie, co to są „lytry, jak snopków sie nie włoży” przecież pola teraz koszą kombajny. Kto to wie, co znaczy „chodzić na kawalyrke”, jak do dziewczyny jedzie się samochodem. Inny świat, inna rzeczywistość. Mam nadzieję, że jeszcze są osoby, którym jest bliska nasza gwara, i że to, co napisałem, było przypomnieniem znanych, chociaż niejednokrotnie zapomnianych słów.